

הוגי תורה

גליון תרצ"א פר' אחרי-קדושים תשפ"ה
מסכת תמורה ט. - יא.

יו"ל ע"י חברת הוגי תורה - ישבר באהליך דקהל חסידי מנובקה בעלזא
בנשיאות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א • ע"ש ולע"נ הגה"ח רבי ישכר דוב ענגלענדער זצ"ל

עשולחן גבוה

אמרי קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

אחרי

וכפר הכהן אשר ימשח אתו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו ולבש את בגדי הכהן בנדי הקדש. וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר, והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה יעש כאשר צוה ה' את משה (טז, לב-לד).

וצריך להבין אריכות וכפל הלשון ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר וגו' לכפר על בני ישראל, ונקדים מה שאמר כ"ק דודי (מרן מהר"א ז"ע) ז"ל בשם כ"ק זקני (מרן מהר"ד ז"ע) ז"ל שאמר בשם הגר"א מוילנא, שאהרן הכהן היה יכול לעשות סדר העבודה עבודת יוה"כ בכל עת וליכנס לקודש הקדשים, ומה דכ' אחת בשנה זה נאמר על כהנים גדולים אחרים שרק ביום כיפור יעשו סדר העבודה ויכנסו לקודש הקדשים, ולזה כתיב אחת בשנה יעש כאשר צוה ה' את משה, ולא נאמר ויעש אהרן, כי באמת אהרן הכהן היה יכול ליכנס לקודש הקדשים בכל עת אם היה עושה סדר העבודה של יוה"כ.

ואפשר לומר עוד דראיתי בשם הרה"ק מבארדיטשוב ז"ע (קדושת לוי פר' האזינו) דהנה בראש השנה ויוה"כ עושים תשובה מיראה ובסוכות עושים תשובה מאהבה, ואי' בגמ' (יומא פא) דע"י תשובה מיראה זדונות נעשות כשגגות וע"י תשובה מאהבה זדונות נעשות כזכויות, ובוה פ' ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' (במדבר כג, מ) ואי' במדרש (תנחומא אמור כב) ראשון לחשבון עונות, ומה שייך בסוכות ראשון לחשבון עונות, אלא כיון שבר"ה ויוה"כ עשו בני ישראל תשובה מיראה ונעשו מהזדונות שגגות, אזי בהגיע חג הסוכות שבני ישראל עושים תשובה מאהבה ונעשים העונות לזכויות, אז מתחילים בני ישראל לחשב העונות שעשו, כדי שיהפכו לזכויות, וזהו ראשון לחשבון עונות.

ובזה י"ל מה שכתוב וכפר הכהן וגו' וכפר את מקדש הקודש וגו' ועל כל עם הקהל יכפר וגו' שפסוק זה מדבר מיום כיפור שאז הוא עיקר הכפרה של בני ישראל, אלא שהתכלית ושלמות הכפרה הוא בחג הסוכות, שאז נהפך

הכל לזכויות, וזהו המשך הפסוקים והיתה זאת לכם, מרמז על ולקחתם לכם, על חג הסוכות לכפר על בני ישראל, שאז נשלמת הכפרה שנהפך הכל לזכויות, אחת בשנה, מרמז על ראשון לחשבון עונות, שבה נעשים זדונות לזכויות ע"י תשובה מאהבה.

איתא בשם כ"ק אא"ז מרן מהר"ש ז"ל שאמר הענין שבראש השנה הולכים לתשליך ולפני חג הפסח הולכים לשאוב מים שלנו, שבראש השנה כיון שעושים תשובה מיראה אזי הולכים לתשליך לתשליך את השגגות שנעשו ע"י תשובה מיראה, אבל בפסח שעושים תשובה מאהבה אז הולכים לשאוב המים, לאסוף אלו השגגות שנעשו עתה זכויות. והנה בני ישראל עשו הכנה גדולה לימי חג הפסח, וא"כ בוודאי זכו לתשובה מאהבה, יעזור השי"ת שנוכל להמשיך קדושת חג הפסח לכל השנה, וכדאי (תענית כה) מיהב יהבי מישקל לא שקלי, מתוך נחת וכל טוב.

ס"א שב"ק פר' אחרי שבת געלע מצות תשפ"ד

קדושים

לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, לא תקם ולא תטור את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה' (יט, יז-יח).

ואיתא בשם כ"ק אא"ז מרן מהר"ש ז"ל להבין איך שייך לקיים ואהבת לרעך כמוך, שהוא קשה ביותר, לחשוב ולאהוב את חברו שהוא יותר מוצלח ממנו או יותר עשיר ממנו, ואיך יכול לאהוב אותו כמותו, ואמר שהתורה נותנת בפסוק עצמו עצה לזה, כי האותיות הריעים לרע"ך הם האותיות שפ"ל, אחרי רי"ש ואהבת לרעך היינו ע"י האותיות שהם רייעים לרעך, לרמז שעל ידי שהאדם שפל אצל עצמו ואוחז במדת ענווה, אזי יוכל לאהוב את רעהו.

ואפשר לומר עוד דראיתי בגליון בשם ספר דברי יחזקאל לפרש הוכח תוכיח את עמיתך וכו' ואהבת לרעך כמוך אני ה'. שאם האדם קיים הוכח תוכיח את עמיתך, שהוכיח את חברו שילך בדרך הישר, אזי אף אם חברו לא קיבל ממנו התוכחה עכ"ז לא תשנא את אחיך בלבבך, לא תקום ולא תטור על שלא שמע לעצמו ולתוכחתו, רק ואהבת לרעך כמוך,

שהאדם יתבונן שגם הוא כשמוכיחים אותו אינו יכול תמיד לקבל התוכחה, וכמו שלא ישנא א"ע על זה, כך לא ישנא מי שלא מקבל תוכחתו.

ובזה יש לומר בעוד אופן השייכות הוכח תוכיח את עמיתך וגו' ואהבת לרעך כמוך, דלפעמים כשמוכיחים אדם יכול לחשוב על זה שמוכיח אותו, שההוא אינו ראוי כלל להוכיח אותו, כיון שהוא הרבה יותר חשוב מהמוכיח ויותר תלמיד חכם ממנו, ולכן אינו מקבל את תוכחתו, ע"ז אמרה התורה ואהבת לרעך כמוך, היינו שיהיה בשפלות ויאחז במדת ענווה, ועי"ז יוכל לקבל דברי מוסר של אחרים.

העיקר הוא להיות באחדות יחד, כאיש אחד בלב אחד, ואז זוכים לאהבת לרעך כמוך, ואי' הפי' שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, שע"י לא אחד' היינו שבני ישראל אינם כאיש אחד באחדות, הוא הגורם שעמד עלינו לכלותנו, דאם אוחזים באחדות אין לאומות העולם שליטה על בני ישראל, והנה קורים פרשיות אלו דווקא בימים אלו, א"כ מוטל עלינו להתבונן בזה.

יעזור השי"ת שזכות שב"ק יגן עלינו דבני ישראל בכל מקומות מושבותיהם נמצאים בעת צרה שנוכח לשמירה עליונה להיות נשמרים ממה שצריך להישמר וימשך עלינו שמירה עליונה מתוך נחת וכל טוב.

ס"א שב"ק פר' קדושים תשפ"ד

והתקדשתם והייתם קדושים כי אני ה' אלוקיכם (יא, מד).

לשון התרגום יונתן 'ותתקדשון ותהון קדישין בגופיכון מטול דאקבל ברעוא צלותכון אנא הוא ה' מקדשכון'. כ"ק דודי (מרן מהר"א ז"ע) ז"ל אמר בשם כ"ק זקני (מרן מהר"ד ז"ע) ז"ל לפרש דברי התרגום [נראה שהיה נוגע בעת ההוא] דהנה אנו רואים שיש גדולי עולם שחיברו ספרי חקירה, מכל מקום אין לעסוק בהם, שזה היה רק לדורם לצורך השעה, משא"כ המשך בעמוד ו'

סדר הלימוד לשבוע הבעל"ט	מסכת תמורה עמוד ליום	שו"ע הרב א"ח סימן קפה/קפ"ו
יום	דף	סעיף
א	יא:	ד
ב	יב.	ה
ג	יב:	א
ד	יג.	ב
ה	יג:	ג
ע"ש / ושב"ק	חזרה	חזרה

עשולחן גבוה

דיבורים קדושים מרבוה"ק מבעלזא זי"ע

אחרי

ב"ק מרן מהר"ד זי"ע

ולקח מלא המחיתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' (טז, יב). בגמ' (יומא מ"ה ע"ב) דרשינן, איזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוא אומר זה מזבח החיצון.

והנה, נחלקו אבא שאול ורבנן במה היו מפסיקין בין הטבת הנרות (יומא י"ד ע"ב), שאנו אומרים כמו שסדרה אבא שאול "והטבת חמש נרות קודמת לדם התמיד ודם התמיד קודמת להטבת שני נרות", ואילו הרמב"ם (תמידין ומוספין פ"ו הל' ג-ד) פוסק כרבנן דבקטורת היו מפסיקין, ומסיים הרמב"ם דבעת שהכהן מקטיר הקטורת במזבח הזהב אז הכהנים עוסקים באברי התמיד במזבח החיצון. ואמר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א [זי"ע] שזה יכול להיות גם אליבא דאבא שאול. והטעם, דאיתא במדרש תדשא (אות י"א) שהמזבח הזהב הוא נגד הנשמה, מפני שמקטירין עליו קטורת, ואמר חז"ל (ברכות מ"ג ע"ב) איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנה? הרי אומר זה הריח, ומזבח הנחשת נגד הגוף שמקטירין עליו קרבנות, כדכתיב (תהלים לו, ז) אדם ובהמה תושיע ה'. על כן בשעה שהכה"ג מקטיר הקטורת בפנים הכהנים עוסקים באברים ע"ג מזבח החיצון, להראות על כך שהנשמה הרי היא מלמעלה בבחינת מלאך, והשי"ת רוצה שתתקדש הנשמה עם הגוף, שלכך שלחה לעולם הזה.

והנה כתיב בנבד ואביהא על שהקטירו קטורת בקרבתם לפני ה' וימותו, דהיינו שמסרו נפשם על קדושת השם כמ"ש בכל הספרים הקדושים. והנה, צריך להבין מה היה סברתם בהקטרת הקטורת. וי"ל מפני שאותו היום היה שמיני למילואים, שהקריבו הנשיאים בראשונה, והנה אחרי שראו שהתירו להם קטורת יחיד על מזבח החיצון, וראו שני דברים אלו כמ"ש רש"י ז"ל (במדבר ז, יד) מלאה קטורת - לא מצינו קטרת ליחיד ולא על מזבח החיצון אלא זו בלבד והוראת שעה היתה, וסברו שהותר קטורת לגמרי. אבל באמת שאני נשיאים שהם באו ושאלו את משה, ומן הסתם התיר להם השי"ת, ואפשר אילו באו נדב ואביהא ושאלו את משה אפשר שגם להם היה מתיר על זה האופן. ועוד, שהנשיאים הקריבו גם קרבנות על כן התיר להם, אבל הם לא הקריבו רק קטורת.

ב"ק מרן מהר"ש זי"ע

וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי וגו' ושלח ביד איש עתי המדברה (טז, סא). וא"כ בפסוק השני (פס' כב) כתיב ושלח את השעיר במדבר, ומפני מה כתיב בראשונה אצל שילוח השעיר 'המדברה' בזה"א, שמשמע למדבר

קדושים

ב"ק מרן מהר"י זי"ע

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב). אמר (מרן מהר"י זי"ע) דבהתחלת פ' קדושים נאמר כי קדוש אני ה' אלקיכם, ולא בסוף, כי מתחילה מיירי במי שהוא קדוש מבטן ומנעוריו זה יוכל לטעות את עצמו, על כן אמר הכתוב אני ה', ודרש (ויק' כד, ט) יכול כמובן ת"ל אני ה' - קדושתו למעלה מקדושתכם, משא"כ בסוף הפרשה מיירי ממי שלא היה קדוש מנעוריו, ואמר והתקדשתם והייתם קדושים, ובזה א"צ לומר אני ה'.

ב"ק מרן מהר"ש זי"ע

ואהבת לרעך כמוך (יט, יז). וא"כ במדרש ואהבת לרעך - הטפל לרעך. ואין לו שום ביאור. וי"ל דלכאורה נראה דהמדרש היה קשיא ליה על הלמ"ד של לרעך, דהיה די לכתוב ואהבת לרעך כמוך, על כן מרבה המדרש הטפל לרעך. אך צ"ב מה כוננו בזה.

וי"ל עפ"י"ד במשלי (כו, יט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם, ולכאורה יל"ד דאם היה המלך החכם רוצה לתת דוגמא מלב ללב הלא היה יכול להביא דוגמא יותר מבוררת לרואה במראה מלוטשה שהמסתכל בה רואה את עצמו, ובאיהז פנים שמביט האדם כנגדו כן מראה לו המראה, ומדוע אחז במשל דרכו 'כמים' הפנים לפנים, ובדואי יש בזה כונה עמוקה.

אמנם י"ל בדאמת מי שרוצה לאהוב את חבירו באהבה אמיתית, מוכרח הוא מקודם להכניע ולהשפיל את עצמו נגד חבירו, ואז יוכל לחול עליו אהבת חבירו, דזה מפורסם וידוע לכל דאם הוא יחזיק עצמו ברוב המעלות נגד חבירו קשה עליו לאהוב את חבירו, דכן הוא טבע האדם. והנה, ידוע דהמסתכל במראה יוכל לעמוד בקומה זקופה ולראות עצמו במראה, אבל מי שרוצה לראות עצמו במים מוכרח להשפיל קומתו ולכרוע נגד המים ואז יוכל לראות פניו, וזהו מורמו בדברי מוסרי שלמה המלך ע"ה כמים הפנים לפנים, שאם ירצה להסתכל במים מוכרח לכוף קומתו, כן לב האדם לאדם, שאם ירצה לאהוב את חבירו בלב שלם מוכרח להכניע ולהשפיל עצמו נגד חבירו.

הידוע, ואח"כ כתיב ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה ושלח את השעיר במדבר, ולא כתיב המדברה.

והענין הוא, כי מקום שילוח השעיר היה ידוע, המדבר הזה בראש הצוק, אבל השילוח עונות היה למקום שאינו ידוע כלל, ולא יזכר ולא יפקד לשון בריה בעולם, לכך כתיב 'במדבר' סתם, שאינו ידוע, כמאמר הכתוב (מכה ז, יח-יט) מי אל כמוך נושא עון וגו' ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו וגו' במקום אשר לא יזכור וגו'.

ב"ק מרן מהר"א זי"ע

והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה ויעש כאשר צוה ה' את משה (טז, לז). ודקדק אאמור"ז ז"ל דהנה רש"י ז"ל כתב כשהגיע יום הכיפורים עשה כסדר הזה, ולמה לא נזכר כן בפירוש בתורה, וגם למה לא כתיב ויעש אהרן. ואמר, דאיתא במדרש רבה פרישה זו (ויק' כא, ז) ואל יבא בכל עת אל הקודש, כל אימת שירצה הכהן יעשה לפני כסדר הזה ויכנס. ואיתא (בית רענן על הילקוט וכן) בשם הגר"א ז"ל שדבר זה היה מיוחד לאהרן הכהן לבדו, אבל כהן גדול אחר לא היה רשאי להכנס רק ביום כיפור לבד, ע"ש. וי"ל, דמאי טעמא כתיב ויעש כאשר צוה ה' את משה, והכתוב מסתיר את שם אהרן הכהן, כי כתיב מקודם אחת בשנה, ואהרן הכהן לאו דוקא אחת בשנה, אד"ק ז"ל.

וי"ל עוד, דהנה שמעתי מאאמור"ר ז"ל בדברי רש"י ז"ל על הפסוק אחת בשנה - כשהגיע יום הכפורים עשה כסדר הזה, ולהגיד שבחו של אהרן שלא היה לובשן לגדולתו אלא כמקיים גזירת מלך, ע"ש. ואמר הכונה, דהנה אהרן הכהן אף שהיתה לו רשות בכל ימות השנה ללבשן ולעשות העבודה, אע"פ כן לא עשה העבודה רק ביום כיפור, כשהיה מוכרח מחמת גזירתו של הקב"ה, וזהו הכוונה ברש"י, כשהגיע יום הכיפורים עשה כסדר הזה, היינו ביו"כ דייקא ולא באמצע השנה. וזהו, שלא לבשן לגדולתו - אף שהיתה לו גדולה, שהיה יכול ללבשן בשאר ימות השנה, לא לבשן אלא כמקיים גזרת המלך - שהיה עליו גזרת המלך ביום כיפור, אד"ק ז"ל.

וי"ל, דעל כן כתיב ויעש כאשר צוה ה' את משה, ולא כתיב אהרן, כי אהרן הכהן בענותנותו הסתיר את עצמו ולא לבשן לגדולתו רק ביום כיפור. וזה ג"כ הרמז כאשר צוה ה' את משה, שהיה צריך למיכתב כאשר צוה ה' ולמה כתב 'את משה'. זה הרמז, שעשה כאשר צוה ה' את משה בענין שאר הכהנים גדולים, ולא רצה ליכנס בשאר ימות השנה, רק ביום כיפור שזה היה צווי מהשי"ת. והשי"ת יעזור וכו'.

ב"ק מרן מהר"א זי"ע

ובשנה הרביעית יהיה כל פריי קודש הלולים לה' (יט, כד). וברש"י ז"ל, דגמרינן קדש קדש ממעשר, ומסיים ודבר זה הלולים לה' הוא שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים, ע"ש. ולכאורה הוא קצת אריכות הלשון.

וי"ל, דאיתא בספר החינוך במצות נטע רבעי (מצוה רמ"ז) כי האדם אם הביא הפירות בעצמו לירושלים הוא בא עם כל בניו ללשכת הגזית ולמדו שם תורה ויראת שמים והיו כולם תלמידי חכמים, ואם פדה אותם על כל פנים היה בן אחד מביא המעות וקנה שם פירות ואכלם בירושלים ונשאר ת"ח אחד, עכ"ל. והנה, איתא בספח"ק קדושת לוי (ליקוטים) בפסוק (ויאל ב, כ) ואכלתם אכול ושבוע והוללתם את שם ה' אלקיכם, שיש אכילה שהוא הכנה לעבודת השי"ת, וכדאיתא בשו"ע (או"ח) סי' רל"א, דכתיב (משלי ג, ו) בכל דרכיך דעוה, שצריך ליחד כל עניני עולם לעבודתו ית' שמו, ויש צדיקים שאכילה שלהם בעצם עבודה ותיקף יהיה התכלית, וזהו ואכלתם אכול ושבוע, שהאכילה בעצמה תהיה עבודה ותיקף יהיה התכלית, והיינו אם יש דברי תורה על השלחן, וזהו והוללתם את שם ה' אלקיכם, ע"ש.

זהו י"ל, ובשנה הרביעית יהיה כל פריי, 'כל' לרבות, היינו גם הבנים שנקראו פירות, כולם יהיו בקדושה. וזהו שאמר רש"י ז"ל, ודבר זה הלולים הוא לה' שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים, היינו שהאכילה בעצמה היא עבודה ה', כיון שנעשו שם תלמידי חכמים כדברי החינוך, ועל ידי התורה האכילה בעצמה עבודה כדברי הקדושת לוי, וממילא והוללתם את שם ה' אלקיכם.

עשולחן עלונים

פנינים יקרים על פרשת השבוע

אחרי

הכפורת, אם כן לא היה צריך לפרט שיעשה עם דמו כאשר עשה לדם הפר אכן כוונת הכתוב היא כי בוודאי בשעה שעשה הכהן גדול את עבודת הפר שבו היה תלוי כפרתו וכפרת בני ביתו ואחיו הכהנים היה מזדרז בכל עוז ותעצומות לעבוד עבודה תמה כדי שתעלה בידו כהוגן וישיג כפרתו בשלימות, ולכן בא הכתוב להזהיר שגם עבודת השעיר אף שאינה לצורך עצמו ולא לצורך אחיו הכהנים כי אם לצורך שאר עם בני"אף על פי כן יזהר שלא יהא הפרש בין קרבנו לקרבן העם, רק ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר, שישתדל לעשות את קרבן העם בשלימות כפי שהשתדל בשעת הקרבת קרבנו בלי שום שינוי.

קח לדוד

ואל יבא בכל עת אל הקודש וגו' בזאת יבא אהרן אל הקודש וגו', הנה המון העם מוכן תדיר לבוא אל הקודש כגון לתפלה בכל עת מוכן הוא להתפלל, וכן לכל דבר שבקדושה משא"כ עובד ה' מעולם אינו מוכן לתפלה כי אחר כל ההכנות שמקדש ומטהר עצמו לעבודת ה' אומר בלבו מי אנכי לגשת אל הקודש כנודע מאיש אלוק' הרבי מלובלין זצ"ל שאמר על עצמו ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, אך מה יעשה שמוכרח הוא להתפלל ומתוך מחשבה זו עומד ומתפלל ובאמת היא הכנה היקרה מכל הכנות, וזהו הרמז ואל יבא בכל עת אל הקודש וגו' בזאת יבא אהרן אל הקודש כלומר עם ואל יבא וגו' היינו במחשבה זו שאינו יכול לבא אל הקודש בזאת עצמה יבא אהרן אל הקודש, כי זאת היא הכנה המקודשת מכל ההכנות.

דברי ישראל

וידבר וגו' אחרי מות שני בני אהרן בקרבנם לפני ה' וימותו, פי' כי חטא בני אהרן ה' על שמיהרו ליכנס לפנים ממחיצת קדושתם הראוי להם ולא הלכו בהדרגה וכבר עשו כזה בויחזו את האלקים ויאכלו וישתו (שמות כ"ד א, ותנחומא בהעלותך ט"ז) ולא נאה לפסוע פסיעה גסה, ובכיוצא בזה אחז"ל פסחים (כ"ב עב) כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אקבל שכר על הפרישה וכן אירע למשה בזכות ויסתר פניו מהביט זכה לתומנות ה' יביט (ברכות ז ע"א) והם לא כן עשו אלא מרוב התשוקה מיהרו ליכנס במקום שלא הורשו, והנה ידוע מאחז"ל במס' תמיד (ל"ב ע"א) מה יעשה אדם ויח' ימית עצמו, פי' מיתת תאוות עוה"ז מה יעשה אדם וימות, יח' עצמו, והנה בלי ספק כי קדושי עליון הללו המיתו תאוותם הגופנית בתכלית מה שאפשר, ומ"מ לא חיו אחרי המיתו עצמם מפני שלא עלו בהדרגה כנ"ל, וזהו אחרי מות שני בני אהרן פי' אחרי שכבר המיתו עצמם, והוא מהראוי שיהי' סיבת חיותם, מ"מ בקרבנם לפני ה' וימותו, הואיל שהקריבו עצמם היפך משה רבינו ע"ה שהסתיר פניו מהביט ולא הקריב עצמו עד שקרבו השי"ת והם לא כן עשו לכן אחרי המיתו את עצמם וימותו ג"כ, מה שלא היו ראוים אלא שיחיו ככל הממית עצמו שהוא סיבת חיותו, על כן צויה את אהרן ואל יבוא בכל עת אל הקודש וגו' בזאת יבא אהרן אל הקודש, פי' בזאת יבוא [אם שהוא נמשך לאחרי' בפר בן בקר מ"מ מוסב ג"כ למעלה] בזאת המניעה שלא יבא בכל עת אל הקודש היא בעצמה הביאה אל הקודש, כי זכות הפרישה גורם הדרישה, ע"ד ויסתר משה את פניו מהביט, ע"כ ותומנת ה' יביט. תורת משה

ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרכת ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על הכפורת ולפני הכפורת. יש לדייק מאחר שפרט מעשה עבודתו של השעיר על הכפורת ולפני

קדושים

איש אמו ואביו ואת שבתותי תשמורו אני ה' אלקיכם. חז"ל דרשו (יבמות ח) סמך שבת למורא אב ואם לומר אע"פ שהזהרתיך על מורא אב ואם אם יאמר לך חלל שבת לא תשמע לו, נשאלתי דהלא ממילא דרשו אומרו אחר כך אני ה' לנתינת טעם אני ה' ואתה ואבך חייבים בכבודי, אם כן מטעם זה הוא בכל המצוות שלא ישמע לאביו לעבור על שום מצוה, וכן פסקו באמת בכל התורה, ואפילו איסור קל דרבנן לא ישמע אליו, אם כן לפי"ק קשה למה פרטה התורה שבת דייקא שהוא מן החמורות כריתות ומיתות בית דין. ונראה לפרש על דרך הפשט דהנה הטור (י"ד סי' ר"מ) פסק דאם אביו רשע פטור מכיבוד וכן כתב הסמ"ג ואין כן דעת הרמב"ם, והנה לדעת הטור והסמ"ג קשה למה איצטריך קרא אם אביו אומר לו חלל שבת אל ישמע לו, הרי בלא זה כיון דמצווהו לחלל שבת רשע הוא ופטור הבן ממוראו וכיבודו, ותיירץ הרב הגדול המפורסם חיד"א וזה"ה דאצטריך היכא דהבן קיבל עליו תוספת שבת מבעוד היום גדול והאב עדיין לא קיבל ומצווהו לעשות מלאכה, נמצא שאין האב רשע בזה אף על פי כן לא ישמע לו עכ"ד. ולפי זה יומתק הדבר מה שפרטה התורה שבת דייקא, ולפי"ז יש מזה קצת ראייה לשיטת הטור והסמ"ג דאילו לשיטת הרמב"ם הקושיא במקומה עומדת למה פרטה התורה שבת דוקא.

בני יששכר (מאמרי שבת מאמר ב)

קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם. ודרשו חז"ל (ויק"ר כד ט) יכול כמוני תלמוד לומר אני ה' קדושת למעלה מקדושתכם, יכול כמוני היינו כל אדם יכול להיות קדוש כמו השם ברוך הוא כביכול כי הנשמה הוא חלק אלוך וממל' ויכול להיות החלק ככולו שזהו התכלית הגמור וממל' לך זה תלמוד לומר אני ה' קדושת למעלה היינו מה שקדושת נתעלה למעלה הוא רק מקדושתכם, שכביכול ישראל במעשיהם הטובים נותנים כח וקדושה בפמליא של מעלה והוא שאמר הפסוק אני ה' היינו מה שאני ה' הוא מחמת אלקיכם שהוא אלקיכם אלקי ישראל והמשכיל בין כי יש בזה דברים עמוקים ונסתרים.

דגל מוחנה אפרים

בית המדרש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
רחוב רש"י 31 - רחוב אדמו"ר מגור 45

טובך וחסדך עלינו
בזכות אדוננו בר יוחאי

טלו חלק בהוצאות ההדלקה והסעודה
לכבוד התנא האלוקי זיע"א

זכות יציקת שמן למדורה 72 ₪
זכות חיי ראטל (ויציקת שמן למדורה) 360 ₪
קוויטעל מיוחד בעת יציקת השמן 1,000 ₪

כדי לזכרת נתינת אפנות להר"ר
יהושע הרצ"ה
052-9618175

זכותו הגדול
יגן עלינו

לאסוקי שעעתתא

פניני הלכה ועיון על העמודים הנלמדים

הרב אשר ליברמאן שליט"א • ירושלים

יסוד ושורש איסור תמורה – הוצאת הקודש לחולין או התפסת החולין בקודש

חקירה גדולה חקרו האחרונים במהות הלאו ואיסור של תמורה, "דהנה המימר בא לעשות שני דברים, שרוצה לעשות את ההקדש חולין ואת החולין הקדש, ואפשר שמה שמקדיש את השני אינו איסור כלל, ועיקר הקפידא הוא על מה שרוצה לעקור הקדושה מהראשון דרך תמורה, אך י"ל, דקפידת התורה הוא גם על חלות קדושת התמורה דאזהרת התורה לא ימירנו הוא על מעשה זה שאמרה עליו תורה והי' הוא ותמורתו הי' קודש, דמ"מ הוזהר עליו בבל תמיר, ולפ"ז גם הטלת קדושת תמורה על השני הוא בכלל לא ימירנו". (לשונו של הקהלות יעקב במסכתין סי' ב).

לפנינו יבואו בס"ד מקצת מראייתם לכאן ולכאן מעמודי הש"ס אשר כבר נלמדו בס"ד בחברתינו כפי אשר יכיל הגליון.

דין הממיר מאה בהמות של חולין בבהמה אחת של קודש

ראשון תחילה נפתח מן ההלכה ששינוי במשנה שלמדנו שבוע זה שעצל"ס (דף ט):

"ממירין אחד בשנים ושנים באחד, אחד במאה ומאה באחד", ומפרש רש"י, "אחד בשנים-אחד של חולין בשנים של קודש ואומר הרי זו תחת אלו, ושנים דחולין באחד של קודש ואומר הרי אלו תחת זו".

וכתב הרמב"ם (פ"א מהל' תמורה ה"ד): "המיר אחד במאה או מאה באחד בין בבת אחת בין בזו אחר זו הרי זו תמורה, ולוקה כמניין הבהמות שהמיר.

חידש לנו הרמב"ם שהמלקות הניתנין על הלאו של תמורה מתחלקים כפי מנין הבהמות שהמיר, ואם המיר כמה בהמות באחת של קודש כדין הנלמד במשנתנו ה"ז לוקה על כל בהמה ובהמה שהמיר.

ויל"ע הא"ך מחלקין את מנין המלקות כאשר ממיר אחד במאה או מאה באחד, לפי מנין הבהמות של קודש, והיינו שבממיר בהמה אחת של חולין במאה של קודש ילקה מאה מלקות כמנין הבהמות של קודש שבא להמיר, או דילמא שהלאוין מתחלקין לפי מנין בהמות החולין ובאופן זה ילקה רק אחד.

ובביאור מהר"י קורקוס שעל הרמב"ם שם הכריח לפרש ככוונת הרמב"ם שמנין הבהמות שהמיר הכוונה על מנין בהמות החולין שנתפסו בקדושה, ולא כפי מנין בהמות הקודש שבא להמירן, (עיי"ש ההכרח).

ונתן טעם בדבר, שבבהמת הקודש לא נשתנה דבר, ומסתבר איפוא שהמלקות הוא על בהמת החולין שנתפסה בקדושה שבוזו אהנו מעשיו בהתמורה ולכן יש לו ללקות כפי מנין הבהמות של חולין שנתפסו בקודש. וכ"כ באור שמש שם. ומהר"י קורקוס נסתפק אם אפילו כשהמיר מאה של חולין באחת של קודש בבת אחת ילקה מאה, או רק כשהמיר בזו אחר זו, ועי' באור שמש שהחליט בפשיטות דאפילו בבת אחת ילקה מאה כמנין בהמות החולין.

ואם נאמר שעיקר הלאו דתמורה הוא הוצאת בהמת הקודש לחולין ולא התפסת החולין בקדושה, א"כ אין כאן אלא

התפסת החולין בקדושה אינו עצם האיסור אלא תיקון לזה

בגמ' דף ד: מבואר דלאו דתמורה ניתק לעשה, "והיה הוא ותמורתו יהיה קודש", ומה שלוקין עליו הוא משום שישנם שני לאוים "לא יחליפנו" ו"לא ימיר", ואין העשה מנתק רק לאו אחד.

עכ"פ מבואר בגמ' דהתפסת החולין בקדושה היא התיקון ללאו של תמורה, ומוכח איפוא דהתפסת החולין בקדושה אינו עצם האיסור אלא תיקון ללאו, וע"כ דעיקר האיסור אינו אלא הנסיון להוציא את הקודש לחולין.

(ראיה זו כתב הקה"י, וצ"ע דמנלן דהיתק לעשה הוא התפסת החולין בקדושה, דבפשיטות זהו גופא מעשה התמורה, והיתקון הוא שלא יפקע הקודש מקדושתו על ידי התמורה, וא"כ אין שום ראיא מכאן שהלאו הוא הוצאת הקודש לחולין ולא ההתפסה של החולין, ויתכן שפיר שההתפסה של החולין בקדושה הוא עכ"פ חלק מן הלאו דתמורה, וצ"ע).

דין הגמ' כלפי התפסת החולין בקדושה מצד אי עביד לא מהני מוכיח שהוא חלק מעשה האיסור

לאידך גיסא כתב הקה"י להוכיח שהתפסת החולין בקודש הוא חלק מאיסור התמורה, דהרי בגמ' ה: דנו כלפי חלות הקדושה על החולין מצד אי עביד לא מהני, ואם נאמר דעיקר האיסור הוא רק הנסיון להוציא הקודש לחולין, מדוע הקשו שלא יחול הקדושה על החולין מצד אי עביד לא מהני והרי לא זהו האיסור שמוזהרין עליו בתורה.

ומסיק הקה"י בתמיהה מסתירת הדברים, דכלפי הנידון של לאו הניתק לעשה מבואר דהתפסת הקדושה על החולין הוא הניתק ולא האיסור, ואילו כלפי הנידון של אי עביד לא מהני חזינן דההתפסה היא חלק מן האיסור.

(ולפי מה שכתבנו לעיל במוסגר מיושב היטב, דדאי האיסור הוא עצם החילוף והיינו הוצאת הקדושה לחולין והתפסת החולין תחתיו, אלא דהיתק לזה הוא להחזיק גם את הקודש בקדושה ושיהיו שניהם קדושים).

איסור לא ימיר בשמתכוין להתפס שניהם בקדושה

עוד ראיא אחת מגמ' שלמדנו השבוע (ט), בביאור כפילות הלאו דלא יחליפנו ולא ימיר אותו, דלא יחליפנו היינו שמתכוין שתצא הקודש לחולין והחולין יכנס לקדושה (כל' חליפין), ולא ימיר היינו שמתכוין שישארו שניהם בקדושה, ומתכוין רק להתפס את החולין בקודש, ומפורש לכאורה כאן שהאיסור בלאו דתמורה הוא התפסת החולין בקדושה. (ועי' קה"י בסופו מה שדחק ביישוב הדברים).

טעם הרמב"ם באיסור דתמורה

כתב הרמב"ם בסוף הל' תמורה (פ"ד ה"א) ז"ל: אף על פי שכל חוקי התורה גזירות הם כמו שביארנו בסוף מעילה, ראוי להתבונן בהן, וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם, הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה.

יראה לי, שזה שאמר הכתוב והיה הוא ותמורתו יהיה קדש, כענין שאמר ואם המקדיש יגאל את ביתו ויוסף חמישית כסף ערכך עליו, ירדה תורה לסוף מחשבת האדם וקצת יצור הרע, שטבע של אדם נוטה

פאזערות רבותינו

מרבוה"ק מבעלזא על הדף

איבא בינייהו טריפה חיה (י"א ע"ב) פיטום והלעטת בעלי חיים

ידוע לכל בר בי רב דחד יומא אודות האי פלוגתא דרבוותא שנחלקו גדולי הפוסקים ארזי הלבנון אדירי התורה, כאשר בראש המתירים עמד הגה"ק סופר זצ"ל ואחריו כל יהדות אונגארן, ובראש האוסרים עמד הגה"ק בעל 'בני יששכר' זצ"ל, והוראתו נתקבלה בכל תפוצות יהדות גליצא ופולין.

מחלוקתם נסובה אודות המנהג שרווח באותם ימים לפטם את האווזים בעל כורחם, על מנת להשיב את איברי הכבד ולהרבות את שומנה, מלאכת הפיטום הייתה מתבצעת באופן כזה, הבעלים היו מכניסים לתוך הוושט כמות גדולה עד מאד של מאכל מסויים, ותוחבים את המאכל בכח גדול לתוך הוושט עד שנכנס פנימה מבלי יכולת לצאת שוב דרך הקאה, מלאכה זו אף נסתייעה על ידי מקל שנתחבה בתוך הוושט עמוק.

והנה מלבד חומר האיסור של צער בעלי חיים שיש בדבר, עקב היסורים והצער שנגרם לעופות על ידי זה, הרי שכמו כן חששו האוסרים לטריפות העלולות להיגרם מחמת כן בוושט. כמובן שגם כ"ק מרג"ק רבוה"ק מבעלזא זי"ע עמדו בשער בכל תוקף, ואסרו אכילת אווזות פטומות, כפי שנתפשט בגלילות מקום משכנם, העיירה בעלזא וגלילותיה.

לתוספת הבנת הדברים נתמצת בקצרה את עיקרי הדברים כמבואר בפוסקים, המחבר פסק (י"ד סי' לג) דבהמה שהוושט שלה ניקב הרי היא טריפה ואסורה, אלא שמכל מקום אין צריך לבדוק את הוושט בכל פעם, כיון שאנו הולכים אחר הרוב, ורוב בהמות אין הוושט שלהן מנוקב. אולם אם נולד ריעותא כל שהוא, שוב יש לאסור את הבהמה ואין לסמוך על הבדיקה כי אין אנו בקיאים בבדיקה זו.

וכתב הרמ"א (שם סעיף ט) "נהגו להקל בעירנו באותן אווזות שמלעיטין לעשות מהן שומן", שאע"פ שעי"ז נולד ריעותא בוושט, עכ"ז סמכו על הבדיקה שלאחריה, וכן נקט הס"ז שם, ובדרכם הלך החתם סופר (ע' תשו' חת"ס י"ד סי' כה) להתיר. לעומתם כתבו הב"ח והש"ך לאסור בכל תוקף, ועל פיהם התמירו האוסרים.

מסופר שה'חתם סופר' לקח שתי אווזות פטומים, והחזיקם זמן מסויים בחדר, על מנת לבחון במציאות אם הם יכולים לחיות, והנה אכן נשארו לחיות י"ב חודש, כאשר סיפרו את הדבר לה'בני יששכר', נענה ואמר, שאליבא דאמת היו אווזות אלו צריכות למות, כי הם טריפה, אבל מה הפלא שהם נשארו בחיים, אם שהו בצל קורת קדשו של ה'חתם סופר'?

לעומת זאת כנגד זה, מבואר ברמב"ן שגם אם באמת מתה העוף, כבר כתב על כגון דא הרמב"ן (במס' חולין) ז"ל, מה שנחלקו חכמי ישראל בטרפה, אם היא חיה או אינה חיה, תמוה היאך לא בדקו הדבר בנסיגות הרבה, אפשר שקיימו מן הטרפות שהם הלכה למשה מסיני

פעם אחר פעם, ומצאו שלא היו מתקיימות שנים עשר חודש, ואף על פי כן מי שראיות חכמתו או קבלתו נותנת לו שהיא חיה אינו חוזר בו, שהרי אמר שמתה במקרה, כדאמרין גמירי דאי מדברי לה סימני חיה, עכ"ל, ע"ש עוד.

על כל פנים, בקרב יהדות גאליצא, נתקבל הדבר כאיסור פשוט וברור, שאין לפקפק כלל בחומרתה.

געשיטע גענו

לימים התחילו לפטם ולהלעט את העופות באופן נוסף שהיה נקרא 'געשיט', גם בזה מילאו את הוושט בכמות גדולה מאד של מאכל כנגד רצונה וטבעה, אבל בכל אופן לא תחבו ולא דחקו את המאכל בכח גדול לתוך הוושט, ואילו הייתה מתעקשת הייתה יכולה להקיא ולהוציא את המאכל לחוץ, המעלה של פעולה זו הייתה שלא היו כמעט ריעותות בוושט, כיון שלא נגעו בוושט ולא דחקוה עם מקל עץ.

גדולי הפוסקים מצד האוסרים נדרשו לשאלה זו, האם בזה יש מקום לצדד לקולא, ואף להתיר את העופות בלי בדיקת הוושט, כיון שאין כאן שום ריעותא כלל.

בנידון זה מצאנו בשו"ת 'תורת יקותיאל' (לח המפתח סי' מד) שמעתיק את הוראתו של כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע בזה, שאין לחלק בזה כלל, וכשם שאסרו את ה'געשטאפטע גענו', כך יש לאסור גם את ה'געשיטע גענו', וז"ל:

"געשיטע עופות אי צריכים בדיקת הוושט, אדמ"ו הגה"ק רש"י [=רבן של ישראל] מסאנו מרן משה זי"ע [=משינאווא] כתב לי פעם אחת כי קשה עליו העיון, על כן לא כתב לי דבר ברור. ושמעתי שאומרים היתר מרה"ק רש"י אא"ו הדברי יחזקאל זי"ע, כפי הנראה בנו אדמ"ו [=הנ"ל] לא ידע כלל שאביו הקיל, דאל"כ היה כותב לדבר פשוט, ונלקח עט"ר ולא זכיתי לדבר עמו עוד מזה.

והמבחר [=והמבדיל בין חיים לחיים] הגה"ק רש"י מרן מבעלזא שליט"א כתב לי, כי בגאליציען אין יודעים שום חילוק בין געשיט לגעשטאפט, ונאמן עלי עדות גדול הדור, ורבה"ק הדברי יחזקאל רק על פי שכ' לו שלא שכיח ריעותא כלל על כן הקיל להשוואל. ובטחוני חזק כי אילו הוי מוצעין לו דברי רבותינו המחמירים, בטח היה מצווה להחמיה ואני לא אוכל לסור מדברי גדולי האחרונים המחמירים לבדוק הוושטין, והמחמיר בוודאי תבוא עליו ברכה".

והנה מה שכתב בסוף דבריו "ואני לא אוכל לסור מדברי גדולי האחרונים המחמירים לבדוק הוושטין", אין הכוונה שמרן מהרי"ד זי"ע התיר לאכול את הגעשיט על ידי בדיקה, כי באמת הוא אסרם לגמרי כמו הגעשטאפטע גענו (ראה בשו"ת הניל מהדור"ס סי' צב, שהזכיר גם כן את דברי מרן מהרי"ד זי"ע ושם כתב בשמו "שבטלציען אין שום חילוק לגעשיט או געשטאפט, ואין מלעיטין כלל"), אלא כוונתו שהיות

ומרן מהרי"ד זי"ע כתב שאין חילוק בין געשיט לגעשטאפט, נמצא אם כן שגם לאלו המקילין בגעשטאפט, מכל מקום לא יהא געשיט קל יותר, וכפי שהם מצריכים בדיקה ב'געשטאפטע' כן יהיו צריכים בדיקה ב'געשיטע'.

בתוך כלל ישראל

והנה בעסקנו בענין זה בימי תשובה מיראה ותשובה מאהבה, יש בנוטן טעם להסמיק לזה כלל גדול שהורנו רבוה"ק זי"ע בענין איסור הפיטום, אשר שזור הוא גם במשנת רבוה"ק זי"ע בענין התשובה.

ומעשה שהיה כן היה, פעם בהיות כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע במארינבאד והתאכסן ב'מלון לייטנער' כדרכו, ביקש מרן מבעל המלון ר' משה דוד לייטנער ז"ל, שלמחרת בצהריים ברצונו לאכול כבד מאוז מפותם [געשטאפטע גאנו], וביקשו להכין לו כבד גדול ושמן. יצא ר' משה דוד למלא פקודת מרן, ובדרכו סיפר זאת לכמה אנשים, הדבר היה לפלא גדול, ותיכף ומיד עברה השמועה מפה לאוזן עד שהתפרסם בעיר והכל דיברו על כך, שהבעלזער רב הזמין לארוחות צהריים געשטאפטע גאנו.

לאחר מכן שלח מרן לקרוא לאחד החסידים, שהיה רגיל לאכול בביתו אווז שמן מפותם והזמינו לסעוד עמו למחרת בצהריים. למחרת בעת הסעודה לקח מרן את הצלחת עם הכבד ואמר לאותו חסיד שהוזמן לסעודה: "באמת יש לי חשק גדול לאכול את הכבד, מאחר שיש יראים ושלמים רבים האוכלים זאת ואני רוצה לכלול עצמי עמם ולנהוג כמותם, אבל מה אעשה אבי ז"ל וזקני ז"ל לא אכלו את זה, לכך אף אני איני רשאי לאכול. אי לזאת הריני עושה אותך שליח לאכול את הכבד, ושלוחו של אדם כמותו, ובזה אני כולל את עצמי עם כל היהודים האוכלים כבד".

כ"ק מרן מהר"א זי"ע סיפר זאת בהזדמנות, להורות את המעשה אשר יעשו באם יש יהודים שנוהגים באיזה דבר, שמן הראוי לכלול את עצמו ביניהם ולא להיות יוצא מן הכלל. [בספר הנפלא 'אוצר מאמרים - משלחן רבותינו' הוסיף המחבר חכם וסופר, אשכול הכופר, הרב יוסף האכאייזער שליט"א הערת ציון חדש למעשה זה, מה שמואב בספר 'נפשות חסידיו' (ח"ב עמוד קט) מתולדות הגה"צ מבאנילא זצ"ל, ח"ל: כשנשלח לרב קובץ נתיבות התורה (שנה ב' חוברת ג) שנדפס בבני ברק (מרחשון תשכ"ז), ראה בסופו (עמוד מד) שכ"ק מהר"א מבעלזא סיפר: יהודי כמו אבא ז"ל רצה לכלול עצמו עם כלל ישראל בכל. פעם אחת כשהיה במרינבאד במלון לייטנר ביקש מבעל המלון להכין סעודה מכבד שמן של אווז מפותם (שנקרא באידיש געשטאפטע גאנו), וקרא לחסיד אחד (מהונגריא) שידע שהוא אוכל אווזים מפותמות, שיבא לאכול עמו. למחרת בעת הסעודה אמר לאותו יהודי: "באמת יש לי חשק גדול לאכול את הכבד, מאחר שיש הרבה יראים ושלמים שאוכלים את זה, ואני רוצה לכלול את עצמי עמם ולאכול כמו שהם אוכלים, אבל מה אעשה שאבי ז"ל וזקני ז"ל לא אכלום, לכן אני בעצמי לא יכול לאכול, לכן אני עושה אותך שליח לאכול את הכבד, ויהא נחשב כמו שאני בעצמי אוכל, עד כאן. אאומ"ר זצ"ל הביע דעתו בפני העורך שאסור להדפיס מעשה כזה, כי רבותינו הקדושים גדולי פולין וגליצא החזיקו את העופות הפוטמים לטריפה גמורה, והקורא מעשה כזה יכול לטעות ולחשוב שאפשר להקל בזה...]

התבטאות מיוחדת אף נשמעה מפ"ק מרן מהר"א זי"ע, שהסביר את טעמו של החת"ס שהתיר משום האי כללא שלא רצה לפרש עצמו מן הכלל, היה זה בעת ששהה כ"ק מרן זי"ע בגולת פעסט, שם כיהן כשו"ב הרה"ג ר' שמואל בער בערנאט ז"ל, שהיה אויבערלענדער איד, ולא היה נמנה על עדת החסידים, עקב כך רצו החסידים להביא שוחט אחר איש חסיד מהעיריות הסמוכות, אבל כ"ק מרן זי"ע לא הסכים לזה, ואמר שהנה ידוע לכל שהחתם סופר אכל געשטאפטע גענז, ובאמת ראוי להבין מדוע נהג כן, וכי היה מוכרח לאכול, אלא מאחר שכל בני עירו פרעשבורג נהגו לאכול מאכל זה, לכן נהג כן אף הוא בעצמו ולא רצה להוציא עצמו מן הכלל. והפטיר מרן, שהוא הדין בענין השו"ב, שמאחר שכל בני העיר בפעסט אוכלים משחיטת השוחט דמתא, לכן אינו רוצה להוציא עצמו מן הכלל ולקחת משחיטת שוחט אחר.

שובה ישראל

והנה רעיון נשגב זה אם אמנם שהיה שגור בפי רבוה"ק זי"ע רבות, והוא כחוט שזור

במשנתם הבהירה, מכל מקום התייחסות מיוחדת לזה מציינו בענין מצות התשובה, אודות כך שצריך האדם לכלול עצמו בתוך הכלל, וכך אמר כ"ק מרן מהר"א זי"ע בשם זקינו כ"ק מרן מהר"י זי"ע, שבכל מצוה צריך האדם לכלול עצמו בתוך הרבים, והנה תשובה היא אחת מתרי"ג מצוות וגם כלולת כל התורה, אמנם איך אפשר במצוה הזאת לכלול עצמו בתוך הרבים, הלא האדם צריך להתבונן בשפלות עצמו, שאין מי שיצטרך לעשות תשובה כמותו, אך העצה לזה קודם לעשות תשובה, ולהתפלל להשי"ת שיהיה נכלל בתוך הרבים בתוך כלל ישראל.

וב'קליינווארדיינער חיבור' הובא לשון קדשו של כ"ק מרן מהר"א זי"ע, מה שאמר בדרשה קודם כל נדרי (ליל י"ה"ק שנת תרצ"ט) חל"ק: והנה זקיני זי"ע אמר איך יכולים לקיים מצות תשובה בשם כל ישראל, הלא כל אדם בעת עשותו תשובה צריך לידע בעצמו ולחשוב שהוא היותר גרוע מכל אדם, ולית מאן דצריך לעשות תשובה כמוהו, וא"כ עם מי יכול ליכלל את עצמו. ואמר זקיני זי"ע כי אצל תשובה צריך האדם להיות

משולחן גבוה המשך מעמוד א'

מאוד שבור, כי ח"ו על ידי עוונותיו גרם שזורק ח"ו מהקדושה, ועושה תשובה שיזכה על ידי זה לבוא ולשוב בתוך כלל ישראל, והיינו בשם כל ישראל שעושה תשובה שיזכה לשוב וליכלל בשם כל ישראל.

כי עתה שבנו זה פעמיים

ולשלמת הדברים ראוי להעתיק אמרי קודש אלו שנדפסו בספר 'ויגד יעקב' (פר יתרו) בתוספת נוסף, כפי ששמעם מכ"ק מרן מהר"ד זי"ע, חל"ק: ואמר מרן הגה"ק מהר"ד מבעלזא זי"ע בשם אביו הגה"ק מהר"י זי"ע ... דהנה בכל מצוה צריכין לכלול עצמו בתוך כלל ישראל שמקיימין מצוה זו, כמו שאנו אומרים בכל מצוה בשם כל ישראל, וכן צריך להיות בכל תרי"ג מצות, אבל לכאורה במצות תשובה, הלא צריך להתמרמר כל כך על העבירה שעשה, עד שיבין בעצמו שאין בישראל עוד מי שצריך תשובה כמותו, ואיך יוכל לעשות מצוה זו בשם כל ישראל. והעצה על זה שמקודם יעשה תשובה כדי שיוכל עכ"פ לכלול עצמו בכלל ישראל, ואחר כך יקיים מצות תשובה בשם כל ישראל.

שעשה עמנו השי"ת במצרים, ואחר ל"ג בעומר מתחיל ההארה של קבלת התורה.

והנה פרשנו פר' בחוקתי הוא ג"כ על זה הדרך שהפרשה מתחיל עם השפעות טובות בגשמיות, ואח"כ ממשיך לענינים קשים ל"ע, שהכוונה בזה הוא ג"כ על זה האופן, שכל הענינים גשמיים שנאמרו בפרשה גשמיים בעתם ונתנה הארץ יבולה, ועץ השדה יתן פריו, והשיג דיש את בציר, הוא מחמת שהשי"ת נוהג אתנו כמו עם ילד ונותן לנו מיני מתיקה, להרגיל אותנו להכיר שיש בורא עולם ע"י שנותן לנו אלו המטעמים, וזה נותן לנו כח לקבל התורה, מתוך שמחה והרחבת הדעת, וזה ההמשך בפרשה דברים קשים, מרמז שההשפעות האלו אינם תכלית לעצמם, אלא רק כדי להרגיל אותנו לקבל התורה והמצוות.

יעזור השי"ת שזכות רשב"י יגן עלינו, והנה אי' בגמ' (מכות יז) שכשנולד תינוק צריכה האמא לבקש שיגדל כרבי שמעון, היו היום חלאק'ס לילדים שנעשו בני שלוש, ומולכים אותם לת"ת, ואכן נתנו להם מיני מתיקה, אבל התכלית הוא שיוכלו לישב וללמוד לקבל התורה מתוך שמחה והרחבת הדעת והשפעות טובות, דאם אין להאדם הרחבה אינו יכול ללמוד, אי' הזכות והכח של רבי שמעון שאמר יכול לפטור את העולם מהדין (טוכה מה), היום אנו צריכים לזה ליפטור מהדינים, ששונאי ישראל מראים בגלוי את שנאתם לבני ישראל, זכותו של רבי שמעון בוודאי יגן עלינו, ואף שלא יכלו לנסוע לרבי שמעון, בוודאי היה איתפשטותיה דרבי שמעון בכל מקום כאן ובירושלים ובכל מקום, וזכותו יגן עלינו שכל בני ישראל יהיו בריאים ויזכו לפרנסה בריחה, והעיקר לזכות לקבלת התורה לישב וללמוד מתוך הרחבת הדעת והתכלית, שבעת שיבוא משיח יהיה זה העיקר, וכל הענינים גשמיים יהיה אז בשפע, ולא יהיו מניעות והתכלית הוא לדעת את ה', יעזור השי"ת שזנכה למה שבני ישראל מצפים, להישמר ממה שצריכים להישמר ולהינצל ממה שצריכים להינצל, וזנכה לילך לישועה הגדולה, כמו שרואים שאצל רבי שמעון היה שמחה גדולה, שזנכה לשמחה הגדולה בהגאולה שלימה, ויהיה נמשך שמחה ונחת והרחבת הדעת וכל ההשפעות טובות רחמים וחסדים נחת וכל טוב.

הרשעים לא יהיה נגרר אחריהם ותתקבל תפלתו. והנוגע לנו שאנו נמצאים עתה בזמן מלחמה שיש התעוררות גדול אצל אנשים שהתרחקו ל"ע להתחזק ולהתקרב להקב"ה עתה, שבגלל המצב נתעורר אצלם רצון והתעוררות גדול להתקרב, וממילא יש העוסקים לקרב אותם, אלא שצריכים לדעת שאף שצריכים לקרבם ולחזקם, אבל עכ"ז צריך לזהר ביותר שחלילה לא יהיה באופן שיהיו נמשכים ונגררים עמהם.

השי"ת יעזור שזכות הצדיקים יגן עלינו, שזנכה לשמירה להישמר ממה שצריך להישמר ולהינצל ממה שצריך להינצל, שהוא זמן כזה שבני ישראל צריכים שמירה יתירה בכל מקום כאן בארץ ישראל ובחוץ לארץ, וגם אלו שעומדים על הגבולות שיהיו נשמרים שלא יפקד מהם איש כדכ' במלחמת מדין, וכל החולים יתרפאו, וכן כל אלו שנמצאים ל"ע בשבי' שיזכו לצאת מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה, ובאמת אין אנו מבינים בדרכים של השי"ת מה שרואים מלחמות ומלכיות מתגרות זו בזו, אבל אי' (בראשית רבה מב, ד) שזוהו מהסימנים של הגאולה, יעזור השי"ת שזנכה לגאולה שלימה מתוך רחמים וחסדים נחת וכל טוב לעכט לעכט.

ס"ג שב"ק פר' קדושים תשפ"ד

ל"ג בעומר תשפ"ד

ראיתי בספד"ק קדושת לוי בפר' ויצא (לא, מז), ויעקב קרא לו גלעה, ג"ל מרמז על ל"ג בעומר ע"ד מרמז על קבלת התורה, ומבאר דכשהבא רוצה להוליק את בנו לתלמוד תורה והבן אין לו רצון ללכת, אזי מושך אותו האב שאומר לו על מיני מתיקה שיש שם שהתינוק מתאוה להם, ועי"ז הוא מרגיל אותו לבוא לת"ת ושם הוא באמת מקבל מיני מתיקה, אבל אח"כ הוא יושב ולומד, ומבין שזוהו התכלית, והנה בני ישראל היו במצרים והיה שם הנהגת הנסים, אבל הנסים ונפלאות עצמם אינו התכלית, אלא שע"י ידעו שיש בורא לעולם, ועי"ז היו נמשכים אחריה ויקבלו התורה והמצוות, וזהו ויעקב קרא לו גל עד, שמרמז על ל"ג בעומר שעד ל"ג בעומר נמשך ענין הנסים ונפלאות

היום צריך לעבוד את השי"ת באמונה פשוטה בלי שום חקירה, וכ"ק זקני ז"ל אמר דא"י (ספר אור החיים פ"א) מרבי יוסף יעב"ץ [שהיה מגולי ספרד] שהעובד את השי"ת באמונה פשוטה ולא ע"י חקירה יש לו כח התפילה ותפלתו מתקבלת, ובוזה פי' כ"ק זקני ז"ל הכוונה בתרג"י, ותתקדשון ותהיון קדישין בגופיכון, היינו לעבוד את השי"ת בלי שום חקירה, ועי"ז דאקבל ברעוא צלותכון, שזנכה שתתקבל תפלתו.

ואפשר לומר עוד דא"י בשם הרה"ק רבי יהודא לייב פיסטינער זי"ע שהי' תלמיד הבעשטה"ק [ונסתלק עוד בחיי הבעשטה"ק], והרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע סיפר שפעם היה רבי יהודא לייב אורח בעיר אחת, והיו שם ליסטים, ובליל שבת התנפל אחד [מראשין] הליסטים על הבית שרבי יהודא לייב התאכסן שם, והכה את רבי יהודא לייב הנ"ל על גבו, ונענה הרה"ק רבי יהודא לייב ואמר שאם הליסטים הנ"ל עוד יחיה עד השבת הבאה, אז אין צדיק בכל העיר הו, ואכן בשבוע ההוא נתפס הליסטים הנ"ל וקשרו עליו אבן וטבעוהו בנהר. ואיתא בשמו עה"כ בתהלים (לב, ו) על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו, להבין מהו שייכות תחילת הפסוק להמשך, ע"פ משל שכשבים להציל אדם הטובע בנהר, אזי הוא סכנה להמציל עצמו שמה יטבע עמו, שהטובע ימשוך אותו למים יחד איתו, והדרך הוא שימשוך אותו בשערותיו ולא בגופו ממש, וכך הוא בענין תפילה שאם האדם מתפלל על רשעים להחזירם בתשובה אזי יכול להיות נמשך אחריהם חלילה, והעצה לזה שיקשר עצמו קודם במחשבתו להשי"ת, ובוזה פי' על זאת יתפלל כל חסיד אליך, היינו להיות מקושר להשי"ת, ורק אז יכול להתפלל על הרשעים ואז יש לקוות אליו לא יגיעו שלא יהיה נמשך אחריהם, רק לשטף מים רבים, כדוגמת הטובע במים רבים, אליו לא יגיעו, שלא יהיה נמשך אחר הטובע.

ובזה י"ל הכוונה ג"כ בדרך רמז בתרג"י ותהיון קדישין בגופיכון, היינו שצריך האדם להיות מקודש בגופו ולקשר עצמו להשי"ת, מטול דאקבל ברעוא צלותכון, דכשיתפלל על

עצודי דגורסא

פניני אגדה ודרוש על סדר העמודים הנלמדים

הרב אליהו שמועץ שליט"א • בית שמש

למנצח בנגינות'

עניני אמירת מזמור 'למנצח בנגינות' אחר ספירת העומר

יש נוהגין לומר מזמור 'אלהים יחננו' אחר הספירה.

מגן אברהם (סי' תפט סק"ה)

המנהג בבל ישראל לקרוא אותו בכל לילות זה הזמן סמוך לספירה

והנה לדעת, סוד הכתוב הזה, וצורך העניינים המיוחסים אל השמאל לסייע פעולות הימין וצורתם ותבניתם, צוירו ונרשמו במזמור נכבד ומעולה, היה המנהג לאומרו בימי הספירה, והוא 'אלהים יחננו ויברכנו' וגו', שבא בקבלה שהיה מצויר במגן דוד כדמות מנורה, שלשה קני מנורה מצדה האחת, והם ג' פסוקים רצופים, אלהים יחננו, לדעת בארץ, יודוך עמים, ושלשה קני מנורה מצדה השני, והם יודוך עמים, ארץ נתנה יכולה, יברכנו אלהים, והקנה האמצעי הוא פסוק ישמחו וירננו לאומים העומד באמצע, כי הוא ארוך מכולם כמשפט הקנה האמצעי. והנה יש בו' הקנים מ"ט תיבות כמספר ימי הספירה, כמו שמספר הפסוקים הנזכרים היו על מספר שבתותיה.

והנה להיות הימים האלה שמתחילת ספירת העומר ועד תשלומה בכללם ופרטם, מסכימים עם כללי ופרטי המזמור הזה, רצוני בהיות מספר הפסוקים כמספר השבועות, ומספר התיבות כמספר הימים כמו שאמרנו, היה המנהג בבל ישראל לקרוא אותו בכל לילות זה הזמן סמוך לספירה.

עקידת צחק (שער סז פר' אמור)

הקורא אותו נחשב כמדליק המנורה בביהמ"ק

ויש מקומות שנוהגין לומר בכל יום מימות העומר 'מזמור שיר אלהים יחננו ויברכנו', מפני שיש בו מ"ט תיבות, חוץ מן הפסוק הראשון שהוא פתיחת המזמור, והם כנגד מ"ט ימי העומר. ועוד יש בו שבעה פסוקים, חוץ מן הפסוק הראשון, והם כנגד ז' שבועות, ובמקצת מקומות אומרים אותו בכל יום מפני שנקרא מזמור המנורה, והקורא אותו בכל יום נחשב כמדליק המנורה הטהורה בבית המקדש, וכאילו מקבל פני שכינה.

כי תמצא בו ז' פסוקים כנגד שבעה קני המנורה, וגם יש בו מ"ט תיבות כנגד מנין הגביעים והכפתורים והנרות ששבועה קני המנורה, שעולין למנין מ"ט. כיצד, גביעים כ"ב, פרחים תשעה, כפתורים י"א, נרות שבעה, סך הכול מ"ט. ופסוק ראשון יש בו ארבע תיבות, כנגד 'מלקחיה ומחתותיה', 'מלקחיה' תרי 'ומחתותיה' תרי. אבורהם (שיר של יום)

לכוין בכל יום תיבה אחת ממזמור זה ואות אחת מפסוק 'ישמחו'

גם ראיתי למורי ז"ל, מקפיד והזיר מאד לומר אחר ספירת העומר מזמור 'אלהים יחננו' כו' כולו מעומד,

ולכוין בכל יום ויום מן המ"ט ימים בתיבה אחת ממ"ט תיבות שיש בזה המזמור. גם יכוין באות אחת ממ"ט אותיות שיש בפסוק 'ישמחו וירננו' כו'. וזה מספר אותיות המ"ט של הפסוק 'ישמחו' כו' כדי שלא תטעה בהם, תיבת 'לאמים' חסר ו', 'תשפוט' מלא ו', תיבת 'מישור' מלא ו'. שער הכוונות (דרושי הפסח דרוש יא)

הרמת הקול בתיבה של אותה הלילה

כל לילי ספירת העומר מכוונים בכל לילה תיבה אחת ממזמור 'אלקים יחננו' שיש בו מ"ט תיבות, ואות אחת שבפסוק 'ישמחו'. ויראו בכל לילה כשקורין מזמור זה אחר ספירת העומר, כשמגיעין לאותה תיבה שהיא כנגד אותה הלילה, מרימים קול באותה תיבה, להראות כי תיבה זו היא של לילה זו. ויש קבלה בידם שמי שמכוין בזה, לא ינום לילה אחת בבית האסורים, אפילו שיהיה אסור בדיני נפשות.

מנהגי א"י לר"א גלאנטא (אות ז)

אמירת 'למנצח' הוא גם כן מתיקוני הספירה

ויאמר יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש כו' ויש נעבדך כו' וערבה כו'. ויתפלל אדם תפלה זו על בנין בית המקדש בשברון לב מאד, ומקירות לבו אל הבורא יתברך שמו ויתעלה שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ונוכל להקריב בה כל הקרבנות בכדי לתת בזה נחת רוח ליתברך שמו ויתעלה זכרו לעד. וזהו עיקר הכוונה של תפלה זו, ותפלה זו היא המשך אל תיקון הספירה, ובאה חובה על האדם תיכף אחר הספירה, ועושה בה גם כן תיקון גדול בעולמות העליונים, כתבי האריז"ל, לכן יזהר האדם מאוד בכוונתה.

ואחר תפלה זו יאמר 'מזמור למנצח בנגינות מזמור שיר אלהים יחננו' כו' בכוונה עצומה עד מאד, ואמירתו גם כן מתיקוני הספירה, ואף אם יכוין רק פירוש המלות של המזמור על פי פירוש רש"י, בודאי יתלהב לבו אל האהבה עצומה ועזה באלהותו יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד, ואל גודל ההודאה במחשבתו על חלקו וגורלו הקדוש שחבל נפלה לו בנעימים אף נחלת שפרה לו תחת אלהותו יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד, ואל גודל התשוקה על התגלות שמו הגדול של הבורא יתברך שמו ויתעלה בין הגוים, כי כל זה כליל תפארת בתיבות המזמור הזה, ואל כל זה יכוין לבו לכוין, והתחבולה שיאמר התיבות במתן גדול, ויכוין פירוש המלות עם פירוש רש"י, ואז ממילא יתלהב לבו אל כל כוונות הראויות, ודי בזה.

יסוד ושורש העבודה (שער הצאן פ"ח)

כבוד אלוהים הסתר דבר

נוהגין לומר מזמור אלהים יחננו, וכך כתב במגן אברהם. וחדשים מקריב באו והדפיסו נוסח הספירה על פי הסוד וכוונת הספירות, ונתפשט דבר זה בעיני המון, כאלו כל הרוצה ליטול את השם יבא ויטול, ובאמת לא נאה לכסיל כבוד, כי כבוד אלהים הסתר דבר כו', ואף אי נימא דמותר לשנות איזה דבר לאיזה יחידי סגולה מי שמפורסם ומחזק בחסידות ליודעי חן, אם רוצה לכוין איזה דבר או לשנות כפי מה שמצא חידוש בדברי אחרונים, גם זו בהצנע לכת, ולא לפרסם הדבר לשנות המנהג, וצווחין ככרוכיא על מי שעושה כמנהג ישינים כאלו חידושי תורה מאתם תצא, והשם יודע אם לעקל.

חק יעקב (סי' תפט סק"א)

ביהמ"ד של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מכנובקה בעלזא
רחוב רש"י 31
כני ברק

מעמד ההדלקה
ע"י כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון ברי יוחאי זיע"א
תתקיים ברוב עם ביום ה' פר' אמור ברחבת ביהמ"ד - בשעה 8:30 בערב
בתופים ובמחולות בשירה ובריקודים

מעמד החלאמע'ס
תתקיים מיד לאחר ההדלקה במקום

סעודת הילולא
תתקיים בשעה 10:30 בהיכל הגרויסע שטוב

עריכת השוה"ט
בשעה 11:00 - בהיכל הגרויסע שטוב

תחלתו מלך לעד והיא מאגדת עינינו
והוא ימליץ שוב בעדנו צדנתנו בר יוחאי

בשפת צדיקים

עובדין קדישין מהילולא דצדיקיא במשנת רבוה"ק מבעלזא

הגה"ק רבי פינחס טווערסקי זי"ע אבד"ק אוסטילא / י"ז אייר תש"ג

נולד בשנת תר"מ, לאביו הרה"ק רבי מרדכי מראחמיסטריווקא זי"ע, ולאמו הרבנית מרת טראנא ע"ה, בת הרה"ק רבי חנינא ליפא מזיטאמיר זי"ע, נכד הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זי"ע, עוד בצעירותו התבטא עליו אביו שהוא נולד גדול והוא יגדל להיות גדול בישראל, בהגיעו לפרקו בא בברית האירוסין עם הרבנית מרת חנה רחל ע"ה, בת כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, האירוסין נערכה בתוך ימי השבעה להסתלקות כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, ושמחת הנישואין נערכה בבעלזא אור ליום י"ב טבת שנת תר"ס, לאחר נישואיו היה סמוך על שלחן חתנו-מרן בבעלזא, וישב על התורה ועל העבודה, כשהוא כל היום מעוטר בטלית ותפילין, ופרוש מכל הבלי העולם הזה, באותם ימים התקשר בקשר אמיץ וחזק בל ינתק, אל חותנו הגדול מרן מהרי"ד זי"ע, ונעשה לחסיד נלהב 'מיט אלע פיטשיווק'עס' כלשוננו, כל ימי חייו היה מדבר בהערצה ובהפלגה גדולה על קדושת וגדולת חותנו הגדול, בשנת תרפ"ג נעתר מרן מהרי"ד זי"ע לבקשת אנשי העיר אוסטילא, שיבוא חתנו רבי פיניע'לע לכהן ברבנות עירם, ומרן אף נסע לשבות שם לרגל שבת ההכתרה, גם שם המשיך בעבודת קדשו כמאז, והרבה בתעניות וסיגופים בהצנע בתוך הצנע, שמו יצא לתהילה בקרב כל לאיש קדוש וצדיק נשגב, לצד גדולתו העצומה בתורה ובכל מכמניה, בשנת תרצ"ב התיישב בעיר פשעמישל, וכאשר פרצה מלחמת העולם השנייה ברח לסאמבור, שם עבר יסורי גוף ונפש תחת מלחמות הנאצים ימ"ש, כאשר במהלך כמה אקציע'ס נהרגו אשתו הרבנית וילדיו, וביום שבת קודש י"ז אייר שנת תש"ג נלקח אף הוא באקציע, ונשלח למחנה ההשמדה בבעליזין, שם נהרג על קידוש השם, ואת יום הירצייט שלו קבעו על יום לקיחתו ושליחתו למחנה הנ"ל, הי"ה.

על גפי מרומי קרת

לפנינו לקט קצר אודות סדר עלייתו לכהן פאר ברבנות העיר אוסטילא, לאמיתו של דבר, כבר שנים קודם לכן ביקשו הרבה קהילות ועיירות, לקבלו עליהם לרב ולמנהיג, אולם כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע לא הסכים לכך, באמרו: "זכות גדולה היא לי להיות עמו תחת קורת גג אחת". רק בשנת תרפ"ג כאשר שהה מרן בהאלאשיץ, נעתר לבקשת תושבי העיר אוסטילא, ונתן את הסכמתו שילך לכהן שם ברבנות.

וסיפר האדמו"ר בעל 'ברך משה' מסאטמאר זצ"ל, שכאשר באו קהל עדת אוסטילא אל הרה"ק ר' פנחס לעטר בנזר הרבנות, נכנס אל חותנו כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, לבשר אותו על זאת, שמח מרן ונהנה מאד מזה. וסיפר לו כי גם הוא בימי חורפו באו אליו מעיר אוסטילא לעטר בכרת הרבנות, כי הוא הרי לא היה הבכור מבית אביו, ולא עלתה על דעתם שהוא ישב על כסא אביו בבעלזא. אמנם כאשר נכנס אל אביו מרן מהרי"ד זי"ע, וסיפר לו מזה, אמר לו שלא יקבל על עצמו את נזר הרבנות אוסטילא, כי גדולה מזה מוכן עבורו, ונתכוון על הרבנות שבבעלזא, אשר על כן שמח מאד שאחד מצאצאיו ישב על כסא הרבנות בעיר אוסטילא (קובץ או מדבר).

ברכת פרידה

בספר 'דביר קדשו' (חלק פרקי זכרונות, פרק בני המשפחה, ערך הרה"ק מאוסטילא) מסופר: לפני שנסע דודי להתיישב באוסטילא, אמרה לו זוגתו-דודתי הרבנית מרת חנה רחל ע"ה שכשהוא נכנס לקבל ברכת פרידה [צו זיך געזעגענען] מאביה, יבקש ממנו שיברכו שיהי פועל ישועות, סירב

באו גם הרב מבעלזא עם הפמליא שלו להכתרה, החגיגה שנערכה לכבודו היתה גדולה ונמשכה כמה שבועות... הרבי מבעלזא מקובל היה על השלטונות הפולניים... העמידו לרשותו כרכרה מיוחדת, ומאות חסידים באו אתו לאוסטילא להכתרת ר' פיניע'לע, כל העיירה יצאה לקראתם... קישטו את סוסייהם בנייר צבעוני ורכבו לפני הכרכרה המקושטת."

"מספרים שכאשר הגיעה הרכבת והרבי צריך היה לרדת מהקרון, השתטח הסנדלר על האדמה ושימש כמדרגה, זכורני, שאותו היום גשום היה, והדרך מתחנת הרכבת לעיר היתה משובשת בבובץ, החסידים והמון העם רצו אחרי הכרכרה ורגליהם בוססות ברפש. הוקמה לכבוד הרבי סוכה ענקית לתפלה ולעריכת שולחנות. חסידים מכל פולין נהרו לעירנו, הובאו גם חולים בגוף ובנפש לבקש רפואה עבורם, הרבי שהה כחודש ימים, וביתניים הוכתר ר' פיניע'לע כרב אב"ד..."

מתנת פרידה

בספר 'דביר קדשו' (שם) מסופר כך: מספר ימים קודם הנסיעה, שלח כ"ק זקני ז"ל את אחד הגבאים להודיע לדודי זצ"ל, שאחרי תפלת מעריב ברצונו לתת לו סכום כסף למחיה עבורו ועבור בני ביתו, על מנת שיהי בידו כדי צרכו בימים הראשונים למגוריו באוסטילא.

ואכן אחרי תפלת מעריב הוציא כ"ק זקני ז"ל סכום כסף ומסרו לדודי. כשראה הגבאי שהוא מתבייש לקחת, אמר לו הגבאי שאין מה להתבייש לקבל מתנה מהאב. נענה כ"ק זקני ז"ל שיש פעמים שגם מהאב צריך להתבייש. או אז פנה כ"ק זקני ז"ל אל חתנו רבי פינחס ואמר לו: "הרי מעכשיו אתה כבר צריך לפסוק פסקי דין והלכות, הבה ואשאלך אם עשיתי כדיך, מה דינך ושלחתי אליך להודיעך שאני עומד לתת לך סכום כסף".

ענה דודי ז"ל שלדעתו לא היו צריכים להודיעו, הואיל ואיתא בגמרא (שבת פ) שהנותן מתנה לחבירו אין צריך להודיעו, והני מילי במילתא דעבידי לאגלויי, והואיל והמתנה הזאת עבידא לאגלויי, לא הי' צורך להודיעו. ענה כ"ק זקני ז"ל ואמר: "הסברא שלי היתה, הואיל ואתה עומד אי"ה לקבל סכומים גדולים מאנשים רבים, על כן המתנה שלי לא עבידא לאגלויי, שהרי לא יהיה ניכר הסכום שנתת, ובמילתא דלא עבידא לאגלויי הרי אמרו בגמרא שצריך להודיעו."

והמשיך כ"ק זקני ז"ל ואמר: איתא בגמרא (שבת פ) הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם, תניא נמי הכי לדעת כי אני ה' מקדשכם, א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם וכו', והאמר רב חמא בר חנינא הנותן מתנה לחבירו אין צריך להודיעו, שנאמר (להלן דף סט) ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו, לא קשיא הא במילתא דעבידא לאגלויי הא במילתא דלא עבידא לאגלויי, והא שבת דעבידא לגלויי, מתן שכרה לא עביד לגלויי.

ויש לתמוה הלא פירש"י שעיקר הטעם למה הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, הוא שמא יתבייש לקבלה, ומתוך שהוא מודיעו מתרצין בדברים וכך אינו בוש בדבר. ואם כן האין שייך דין זה לגבי מתן שכרה של שבת, וכי יתכן להתבייש בפני הקב"ה שלא לקבל ממנו שכר על קיום המצוות.

דודי הרב מאוסטילא ואמר שדבר כזה אי אפשר להשיג על ידי בקשה גרידא, כי אם על ידי עבודת ה' שהאדם מזכך עצמו, ועל כן אינו יכול לבקש ברכה על כך.

מאחר שכן קראה דודתי לבנה הגדול רבי ישעי' זושא ז"ל, ופקדה עליו בפקודת כיבוד אם שיאמר לזקנו שאמו מבקשת שיברך את אביו שיהיה פועל ישועות, בשעת הפרידה אכן עשה הבן כמצוות אמו וביקש אודות כך, מיד הבין כ"ק זקני ז"ל שבתו הרבנית ביקשה כן מבעלה, ומאחר שלא רצה שלחה את בנה.

אז פתח כ"ק זקני ז"ל והוכיח מתוך הפסוקים שדרכו של יעקב אבינו ע"ה היתה שלא ביקש הרבה, לעומת עשו הרשע שלא הסתפק, וביקש גדולות ונצורות עבור עצמו, כאשר לבסוף פנה כ"ק זקני ז"ל לעבר נכדו רבי ישעי' זושא ואמר לו: "אביך נהג כיעקב אבינו שדיבר בתחנונים ולא בקש הרבה, כדפירש"י על הפסוק הקול קול יעקב, שמדבר בלשון תחנונים, וטוב עשה שעשה כך, והקב"ה יעזור שיתברך בברכת יעקב אבינו", את דברי התורה במילואן כתבתי בחיבורי במקום אחר (חלק תורה ומעדים, פרשת תולדות).

קול רינה והמון חוגג

לקראת שבת ההכתרה של רבי פיניע'לע, נסע כ"ק מרן מהרי"ד ז"ל בלוויית הרבה חסידים לאוסטילא. א' מבני העיר אוסטילא, העלה ברשימותיו תיאור מפורט מסדר הכתרת רבי פיניע'לע, ואת הגעתו של כ"ק מרן מהרי"ד זי"ע, וזה לשון התיאור: "בשנים ההן הוזמן לאוסטילא האדמו"ר ר' פיניע'לע, חתן האדמו"ר מבעלזא, הוא הובא לעיירה ברוב פאר ובכבוד מלכים, אתו

אמנם אפשר לומר, כי הנה קיימו בני ישראל את השבת עוד קודם שנצטוו על כך, וכמבואר במדרש (שמו"ד א, כח) שכבר במצרים קיימו ישראל את השבת, ועכשיו שעמדו ישראל להיות מצוים מפי הגבורה על השבת, התחילו לחשוש פן לא יקיימו את המצוה כהוגן בכל פרטיה ודקדוקיה, ועל ידי כך נשבר לבם בקרבם, נמצא שלא נתביישו על עצם קבלת השכר, אלא נתביישו וחששו שמא לא יוכלו לקיים את השבת כראוי, ועל זה שלח הקב"ה את משה לך והודיעם שיתרצו בדבר, ועל דבר זה דוקא נתאוה הקב"ה, ומצא הדבר חן בעיניו.

וסיים כ"ק זקני ז"ל ואמר בצחות לשוננו, שמכאן רואים שלפעמים צריכים להתבייש גם כשמקבלים מתנה מהאב. בתוך כך הוציא כ"ק זקני ז"ל סכום כסף נוסף, ואמר אל דודי זצ"ל הי"ד: "אם בין כך ובין כך הנך מתבייש ולא הועיל לי מה שהודעתך, הריני מוסיף לך עוד סכום כסף."

עמוד החסד

בספר 'אדמור"י בעלזא' (חלק ג, עמוד לח) מסופר, שעוד כששהה מרן מהרי"ד זי"ע במונקאטש,

הגיעה אליו משלחת מעיר גדולה והביעו לפניו את רצונם לקבל את חתנו רבי פנחס לרב בעירם. ולפי שביקש מרן לדחותם, לכן אמר להם שהוא רוצה להיווכח אם הוא אכן יכול להיות רב ומנהיג לעדה קדושה. או אז פנה לחתנו ושאל: "מה נעשה בקרשים שהניחו על גבי הקרקע מביתי עד לבית- המדרש", שתק רבי פנחס ולא ענה דבר מפני יראת הכבוד. ומרן אכן סירב להם. החסיד המפו' ר' ישראל משה מאנדעל ז"ל מטעגלאש, שהיה נוכח באותו מעמד, תהה על כל הענין, ובעיקר על שאלתו של מרן, כיון שהעיר שביקשה לקבלו לרב הייתה עיר גדולה והיו שם דרכים מתוקנות ומעולם לא התעוררה שם שאלה כזאת.

לימים, כשנתמנה רבי פנחס לרב באוסטילא, אמר מרן לר' ישראל משה בדרך צחות: "בשעתו התפלאת על השאלה ששאלתי אז את חתני, וכן על כך שלא הסכמתי שיהיה רב בעיר פלונית. אומר לך, ראשי הסקהילו רצו להקל עלי את עול הפרנסה, על ידי שיקחו את חתני לכהן ברבנות, על כן כאשר באו אלי עם הצעתם, שאלתי את בתי הרבנית חנה רחל, כמה כסף היא צריכה לפרנסתה. היא עשתה חשבון שיש לה הרבה

התחייבויות לדברי צדקה, וראיתי שאצטרך לשלוח לה הרבה יותר ממה שעולה לי כאשר היא נמצאת אצלי, לכן לא הסכמתי. ועכשיו שבעלה נתמנה כבר לרב באוסטילא, ראיתי שנתאמתו דברי. אני שולח לה הרבה יותר כסף ממה שנתתי לה כשהיתה אצלי, כי בתי אומרת שבאוסטילא מצאה הרבה אנשים נזקקים והיא רוצה תוספת". סיים מרן ואמר לר' ישראל משה כשבת שחוק נסוך על שפתותיו: "האם לשם הכפלת הוצאותי שילחתי את המרגלית הזאת מביתי".

מדברי תורתו

חשתי ולא התמהמהתי לשמור מצותיך. כי הנה ידוע מספה"ק, כי כדי להגיע לשלימות עבודת השי"ת, אי אפשר כי אם כשהוא בזריות בחיות ובהתלהבות, ולא ח"ו כשהוא בעצלות וברפיון ידים, ח"ש דוד המע"ה חשתי שמהרתי בזריות לקיים מצות הבורא ית"ש, אולם ולא התמהמהתי שלא היה הזריות מפאת שהתמהמהתי מלקיימה, שעל כן הוצרכתי למהר בעשייתה, רק לשמור מצותיך, שקיום המצוות צריך להיות בזריות.

עמודי דגרא

המשך מעמוד ז'

אמרו 'אלהים יחננו ויברכנו' בתבואה בהארץ פנים, כדי להודיע בארץ דרכי טובך, ו'בכל גוים ישועתך' שאתה מושיע אותנו מחרפת רעב בגוים, וזהו שפע ברכה כוללת לכל בני עולם, 'יודוך עמים אלהים' אלו ישראל, 'יודוך עמים כולם' אלו כל בני עולם. וזהו גם כן פסוק 'ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים', לרמז שכל ענין ספירה זו של העומר הוא כדי להתברך בתבואה.

(כסף מזוקק (פר' אמור)

לא יקרה לו שום נזק בכל השנה כולה

וכל האומר אותו אחר ברכת כהנים בבוקר, בשבעה שבועות של ימי הספירה, לא יקרה לו שום נזק בכל השנה כולה, ויהיה מצליח במעשיו.

ובזה המזמור תמצא שבעה ענינים, נגד שבעה הקנים שיש במנורה, והם חנינה, ברכה, אור, ישועה, הודאה, שמחה, רננה, שכל אילו הענינים עתידים להיות לישראל. וכמו כן כל הקורא אותו בכוונה שיכוון בו, וכל האומר אותו שבעה פעמים כשיוצא לדרך ויכוין, ילך לשלום ולהצלחה.

קו' יראת אל (להרוקח)

תלתא מקמי שבתא, ושלשה קנים מצד אחר הם תלתא לבתר שבתא.

ויש תיבות בזו הפסוק כמנין רי"ו, וראשי תיבות של ו' פסוקים הם בגימטריא ע"ב, הוא סוד 'ויעבור', שהוא שם של ע"ב תיבין, שיש בו רי"ו אותיות, כמנין 'אריה', ובזה לוחם דוד מלחמותיו, שהיה כתוב על מגן דוד זה המזמור בצורת מנורה, שהעלה דוד מחשבתו על שבע ספירת הבנין.

מגלה עמוקות (מכת"י, פר' בהר)

בפסוק הראשון ובפסוק האחרון ז' תיבות

ולפי דעת, לכך תקנו בקריאת מזמור 'אלהים יחננו ויברכנו', מלבד שיש בו מ"ט תיבות כנגד מ"ט ימי הספירה, והם ז' פסוקים מפסוק 'אלהים יחננו' וכו' כנגד ז' שבועות, ותמצא שיש בפסוק ראשון ז' תיבות, ובכתוב אחרון ז' תיבות, לרמז שמצוה לממני שבועות, ובסוף הז' ימים יעשה היכר לומר היום ז' ימים שהם שבוע אחד, שכן הוא פסוק ראשון בז' אותיות.

ועוד אני אומר, כיון שעיקר הספירה הוא להיותם יום ליום, מכוונים בתפלה לאל חי ישמור לנו חוקות קציר מהשרב ומטללים רעים, לכך

לאסוקי שמעתתא

המשך מעמוד ד'

עצם מעשה החילוף, ואע"פ שטעם האיסור הוא בכדי שלא לגרוע מהקדש, מ"מ גוף האיסור הוא החלפת הקודש בחולין, ועל כן ברור ששניהם הוי חלק מחלקי האיסור, דבין הוצאת הקודש לחול ובין התפסת החולין בקודש. והתיקון לזה הוא להחזיק את שניהם בקדושה, וכבר נתבאר בדברינו הניתוק הוא במה שהקודש לא יצא לחולין, אבל מה שהחולין נתפס בקדושה הוא מגוף האיסור וכפי שביארנו. [ולדברינו צ"ל דהרמב"ם חולק לגמרי על הסברא דבדיבורו אתעביד מעשה, ואע"פ שהתפסת החולין הוא חלק ממעשה האיסור אין לוקין עליו.

אומר, "הלא כתבתי לך שלשים במועצות ודעת להודיעך קושט אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשולחך". ע"כ לשונו הזהב של הרמב"ם בביאור מהות האיסור שאסרה תורה מעשה התמורה בבהמת קודש.

והנה מבואר ברמב"ם והחינוך שעיקר מהות האיסור של מעשה התמורה הוא מה שבא להחליף ולהוציא את הבהמה שהקדיש לחולין.

מסקנת הדברים

אמנם בירור של דברים נראה, דהאיסור הוא

רגילים לאמרו בהמונן ובהתפעלות הנפש

ויש אומרים גם 'מזמור אלהים יחננו', מפני שיש בו מ"ט תיבות. ויש מוסיפין עוד תחינה ארוכה, ומרבים בעניינים המוסתרים, ורבים וגדולים התרעמו על זה, מפני שהם דברים העומדים ברומו של עולם ואין הפרסום ראוי לזה, אבל עכשיו כבר רגילים לאמרו בהמונן ובהתפעלות הנפש.

ערוך השולחן (או"ח סי' תפט ס"ו)

יש במזמור זה אותיות כמנין 'אריה'

והנה מזמור של ס"ז המנהג לומר אותו אחר הספירה, לפי שיש באותו מזמור ז' פסוקים כנגד ז' שבועות, מצוה למימני שבוע, ויש בה מ"ט תיבות כנגד מ"ט ימי הספירה, מצוה למימני יומא. בפסוק האמצעי יש בו מ"ט אותיות, וצריך בכל יום מן ימי הספירה לכוון בתיבה אחת, ובאות אחת של פסוק האמצעי, שהוא סוד קנה האמצעי, כי ז' פסוקים הם ז' קני מנורה, שלשה מצד זה ושלשה מצד זה, כמו שהוא מצוייר בפני כל ישראל בסידיורים. והנה ז' הם סוד ז' שמות של מ"ב שמות, כנגד ז' ימי בראשית, וקנה האמצעי הוא סוד שבת, שלשה קנים מצד זה

להרבות קניינו ולחוס על ממונו, ואע"פ שנדר והקדיש אפשר שחזר בו וניחם ויפדה בפחות משווי, אמרה תורה אם פדה לעצמו יוסיף חומש, וכן אם הקדיש בהמה קדושת הגוף שמא יחזור בו, וכיון שאינו יכול לפדותה יחליפנה בפחותה ממנה, ואם תתן לו רשות להחליף הרע ביפה יחליף היפה ברע ויאמר טוב הוא לפיכך סתם הכתוב בפניו שלא יחליף, וקנסו אם החליף, ואמר, "והיה הוא ותמורתו יהיה קדש", וכל אלו הדברים כדי לכופ את יצרו ולתקן דעותיו, ורוב דיני התורה אינן אלא עצות מרוחק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים, וכן הוא

אליבא דהלכתא

בירור הלכה בענייני דיומא

הרב יהודה בראנסדאפער שליט"א • לונדון

נקימה ונטירה

לא תקום לא תטר

נצטויני בתורה בפרשתנו (י"ט, י"ח): לא תקם ולא תטר. ויש לברר בעז"ה גדרי איסורים אלו ופרטיהם.

והנה הביא רש"י את ד' הגמ' ביומא (כ"ג): איזו היא נקימה, אמר לו השאילני מגלך, אמר לו לאו. למחר אמר לו הוא השאילני קרדומך, אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני, זו היא נקימה. ואיזו היא נטירה, אמר לו השאילני קרדומך, אמר לו לאו. למחר אמר לו השאילני חלוקך, אמר לו הילך, איני כמותך שלא השאלתני, זו היא נטירה.

ודנו הפוסקים בכמה נקודות:

האם איסור נקימה נאמר רק בענייני ממון, או גם כשחברו ציערו צער גופני או נפשי [כגון שביזהו או קיללן].

האם עוברים על איסור נטירה דווקא על ידי דיבור או גם בנטירה בלב.

וראשית כדאי לציין ד' הט"ז בהל' נדרים (סי' רכ"ח סק"ג): דכמעט רוב העולם נכשל בלאו דנקימה ונטירה. וכפי שכתב המסילת ישרים (פ"א), בלשוה"ק: גם השנאה והנקימה קשה מאד שימלט ממנה, כי האדם מרגיש מאד בעלבונותיו ומצטער צער גדול, והנקמה מתוקה לו מדבש, כי היא מנוחתו לבדה, והיכולת לשכוח ולהסיר מהלב פגיעה שפגע בו חברו הוא קל רק למלאכי השרת שאין ביניהם המידות הללו, לא אל שוכני בתי חומר אשר בעפר יסודם, ע"כ. ועל כן שומה עלינו ללמוד את גדרי ופרטי איסורים אלו כדי שנוכל להשתדל שלא להיכשל בהם.

נקימה בצער הגוף

בסוג' ביומא (שם) הובאו דברי רבי יוחנן בן רבי שמעון בן יהוצדק: כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם. והקשו בגמרא: והא כתיב לא תקום ולא תטר, ותיירצו: והוא בממון כתיב, והביאו את הברייתא דלעיל, השאילני קרדומך וכו', אשר משמעותה הפשוטה, שאיסור נקימה הוא בענייני ממון. וחזרו והקשו: וצער דגופא לא. בתמיהה, וכי לא נאמר איסור

נקימה גם על צער שנגרם לגופו או כבודו, והא תניא הנעלבין ואינו עולבין שומעין חרפתו ואינו משיבין עושין מאהבה ושומעין ביסורין, עליהן הכותב אומר (שופטים ה', ל"א) ואהביו כצאת השמש בגבורתו, והרי שהברייתא משבחת את מי ששותק ואינו מגיב אפילו על צער הגוף. ותיירצו: לעולם דנקיט ליה בליב' כלומר, כוונת ר"ש בן יהוצדק היתה להתיר לת"ח לנקום ולנטור בלב. והקשו עוד בגמרא: והאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, משמע שראוי לעזוב את הנקמה לגמרי ולא להקפיד. ותיירצו: דמפייסו ליה ומפייס. כלומר, רבא לימדנו שכאשר הפוגע מפייסו, יש להתפייס עמו ולמחול לו. ואילו ר"ש בין יהוצדק אמר שיש לת"ח לנקום ולנטור, רק כשהפוגע לא פייסו.

והנה מפשטות הסוג' נראה שאיסור נקימה ונטירה נאמר רק בענייני ממון, וכפי שנראה שנקטו להלכה בכמה מהראשונים, רבנו אליעזר ממין בספר היראים (סי' קצ"ו) ורבנו יונה בשערי תשובה (שער ג'). ובטעם הדבר כתבו האחרונים שהוא כעין היתר של גואל הדם לנקום ברוצח, וזהו כעין היתר של נקמה לתועלת [יבואר להלן]. או שההיתר הוא כיון שרוב בני אדם קשה להם לעמוד בזה, וכמו שהתיר בספר החינוך (במצוה של"ח) בלאו דלא תונו שכתב בזה"ל: אין במשמע שאם בא ישראל אחד והתחיל והרשיע לצער חבריו בדברים הרעים שלא יענהו השומע, שאי אפשר להיות האדם כאבן שאין לה הופכים, ועוד שיהיה בשתיקתו כמודה על החירופין, ובאמת לא תצוה התורה להיות האדם כאבן שותק למחרתיו כמו למברכיו, ע"כ.

ד' בעל החינוך

אמנם כתב החפץ חיים בספרו (פתיחה ללאוין) שמדברי ספר החינוך במצוה רמ"א משמע דמה"ת נאמרו הלאוין דלא תקום ולא תטר אפילו אם ציערו צער הגוף, דז"ל במצוה הנ"ל: שלא לנקום כלומר שנמנענו לקחת נקמה מישראל הענין הוא כגון ישראל שהרע או ציער לחבירו בא' מכל הדברים ונוהג רוב בני העולם הוא שלא יסורו

מלחפש אחר מי שהרע להם עד שיגמלוהו כמעשהו הרע או יכאיבוהו כמו שהכאיבם ומוזה הענין ימנענו הש"י באומרו לא תקום.

וז"ל ג"כ שם במצוה רמ"ב שלא לנטור כלומר שנמנענו מלנטור בלבבנו מה שהרע לנו אחד מישראל ואע"פ שנסכים בנפשותינו שלא לשלם לו גמול כמעשהו אפילו בזכירת חטאו בלב לבד נמנענו ועל זה נאמר לא תטור.

הברעת החפץ חיים

ומבאר הח"ח (בהערות באר מים חיים שם): ומדכתב שהרע או ציער וכו' או יכאיבוהו לאדם וכו' וגם ממה שהביא מהמעשה דשמעי בן גרא והתם הלא חירף לדוד המלך ע"ה, וכן ממש"כ בהלאו דלא תטור שהרע לנו אחד מישראל, מכל אלו מוכח דעת החינוך דמה"ת אסור לנקום ולנטור בכל גווני אח"כ, רק בשעת מעשה מותר להשיב על חירופין מן הדין, רק משום מצוה ומדה טובה בעלמא אמרו הנעלבים ואינם וכו' שומעין חרפתם ואינם משיבין וכו' וכל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו כמ"ש החינוך במצוה של"ח ע"ש.

ומבאר הח"ח עוד בזה: וסברא נכונה היא דבעת מעשה החירוף א"א בטבע האדם להיות כאבן שאין לה הופכין אם לא מי שברכו ה' במידות קדושות וכמ"ש החינוך במצוה של"ח ע"ש, אבל אח"כ שכבר נח רוגזו אסרה התורה להעיר רוחו ולנקום ממנו ואפילו רק לנטור השנאה בלב אסור אלא בהרחב זמן מעט אח"כ צריך לשכוח הדבר מלבו.

אבל כתב הח"ח: צ"ע מה יעשה בגמרא יומא הנ"ל שמחלק בין צער הגוף לדבר שבממון וגם על הרמב"ם יש תימה שלא העתיק דבר זה להלכה משמע שגם הוא ס"ל כהחינוך דאסור בכל גוונא מה יעשה בגמרא הנ"ל, ואולי דסברת הרמב"ם והחינוך דהא דמתיר הגמרא בצערא דגופא נדחה בקושייתו והא תניא הנעלבין וכו' והא דקמשני במסקנא דנקט ליה בליביה לא קאי רק על ת"ח משום דחרפו בפרהסיא ואיכא בזיון התורה וכמ"ש בסוף הלכות ת"ת.

ומסיק שם: היוצא מדברינו אם ציערו צערא דגופא מחלוקת בין הראשונים אם מותר מן התורה לנקום ממנו, וספיקא דאורייתא לחומרא. אבל אם העולה שיש לו עליו הוא עבור עניני ממון לכו"ע אסור לנקום ממנו בכל גוונא.

אמנם כפי שהזכרנו, בספר החינוך (של"ח) חידש מסברא, שמעיקר הדין, בשעת מעשה שמחרפים ומצערים אדם, מותר לו להשיב ולענות כסיל כאוולתו, היות ובשעה שמחרפים אדם אי אפשר לאדם להיות כאבן שאין לה הופכים,

אוינקל פאר תורה מיט הראת לשמים ביה משיחא טאג

ועד החבורות – דינע שליחים פאר די עתיד פון דיין קינדער

מס' קופה 03.7630585

י"ד – י"ח אייר
מבית די עתיד פון
אוינקער קינדער

איש אחיו לא יהיה דבר בלתי רצון השי"ת. על כן כשיצטערו או יכאיבוהו אדם ידע בנפשו כי עוונותיו גרמו והשי"ת גזר עליו בכך, ולא ישת מחשבותיו לנקום ממנו כי הוא אינו סיבת רעתו, כי העוון הוא המסבב.

וכ"כ ב' התניא באגרת הקודש (סי' כ"ה) שמבאר את הטעם שאין לכעוס על אדם המזיק אותו או מקללו, משום שהכל הוא מן השמים, וממשיך ולא עוד אלא אפילו בשעה זו ממש שמכהו או מקללו מתלבש בו כח ה' ורוח פיו ית' המחייבה ומקיימו וכמ"ש (שמואל ב', ט"ז, י) כי ה' אמר לו קלל, והיכן אמר ד' לשמעיה שיקלל את דוד, אלא שמחשבה זו שנפלה לשמעיה בלבו ומוחו ירדה מאת ה' ורוח פיו המח' כל צבאם החי' רוחו של שמעי בשעה שדיבר דברים אלו לדוד, כי אילו נסתלק רוח פיו ית' רגע אחד מרוחו של שמעי לא יכול לדבר מאומה, וזהו כי ה' אמר לו בעת ההיא ממש קלל את דוד.

וכשמעלה זאת על דעתו שאין הפוגע בו אלא שליח מד' יפול כל ענין נקימה ונטייה.

כגון לאו דחובל, ברב המכה תלמודו, אלמנה ויתום לא תענון, כדי לחנך תלמודו או ללמדו אומנות וכדו', והלבנת פנים בדרך תוכחה, כשאינו שומע למוכיחו בסתר. ועל פי זה דנו האחרונים האם מותר לנקום לתועלת, כגון, כאשר כוונת הנזקם להרתיע את הפוגע שימנע מלפגוע בו בעתיד. או נזקם לשם תוכחה והטפת מוסר לחנך את הפוגע שישפר את מידותיו.

וציינו לדברי הגה"ק מבוטשאטש באשל אברהם (אורח סי' קנ"ו), וכ"כ בשו"ת מהרש"ג (ח"ג סוף סי' נ"ג) דאין איסור נקימה באופנים אלו.

איסור נטייה

יל"ע האם עוברים על איסור נטייה דווקא על ידי דיבור, וכפי שלכאורה נראה מדברי הגמרא ביומא (ה"ל): אמר לו הילך, איני כמותך שלא השאלתני, זו היא נטייה, שהאיסור הוא בדיבור שאומר לחבור שאינו כמוהו. או שעובר על איסור נטייה גם כשנוטר בלב. ונראה שנחלקו רבותינו הראשונים בדיון זה.

מדברי היראים (סי' קצ"ז וקצ"ח) שכתב: וגם מזהירים שלא להזכיר ולומר להם וכו', משמע שהאיסור באמירה. וכן משמע מדברי המסילת ישרים (פ"א): ונטייה להזכיר בעת שהוא מטיב למי שהרע לו איזה זיכרון מן הרעה שעשה לו.

לעומת זאת רש"י פירש בסוגיא ביומא (כ"ג) זו היא נטייה, שהדבר שמור בלבו ולא הסיחו מלעמו, וכן פירש רש"י על התורה (י"ט, י"ח), ובפירושו הרשב"ם עה"ת (שם), ובשערי תשובה (שער ג) מפורש: ואין העונש בזה על הדיבור אלא על נטירת הלב, ומבואר שבלי דיבור עובר על האיסור. וכן משמע מדברי הרמב"ם בפ"ז מהלכות דעות (ה"ח), ומפורש כן בספר החינוך (מצוה רמ"ב): שלא לנטור, כלומר שנמנענו מלנטור בלבנו.

ובאמת ק"ל איך אפשר למחוק הדבר שלא יעלה אפילו על לבו ע"ז, וכתבו האחרונים ע"פ המבואר בספר החינוך (מצוה רמ"א) שכתב בשורש מצוות לא תקום ולא תטור: שידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרה מטוב עד רע, הוא סיבה שתבוא עליו מאת השי"ת, ומיד האדם מיד

שיהיה בשתיקתו שוה כמו על החירופים. החינוך יליף ל' לחידושו, מאשר התירה הבא במחשבת להקדים ולהורגו, שאין ספק שלא נתחייב אדם לסבול נזקים מיד חברו, כי יש לו רשות להינצל מידו, וכמו כן מדברי פיהו אשר מלא מרמזות ותוך בכל דבר שהוא יכול להינצל ממנו.

נקמה בשב ואל תעשה

האחרונים דיוקו מד' רש"י ביומא (כ"ג ד"ה דנקיט בלבי): דגם בשב ואל תעשה החמירו, כגון, ראובן הרע לשמעון ובא לוי להרע לראובן, ושמעון יכול למנוע זאת, דיש איסור נקימה גם כאשר מונע טובה מחברו, כדי לנקום בו.

וע"ע בס' תשובות והנהגות (כרך א סימן תתל"ב) שדן בשאלה המצויה:

באופן שראובן הזמין את שמעון חברו לחתונה ולא בא, אם מותר ליה לראובן לסרב משום כן לבוא לחתונת שמעון כשהזמינו הוא.

וכתב הגרמ"ש שליט"א: השאלה שיש כאן משום איסור לאו דנקימה, או אפילו אם בא, רק דמוכיר לו שהוא אינו כמותו הוי איסור נטייה, ויש בשניהם איסור לאו דנקימה ונטייה, והוסיף דנראה דעיקר האיסור דנקימה הוא כשמעון היה ראוי לו לבוא ולא בא, ומשום כך נמנע ראובן מפני הנקימה, אבל כשמעון לא בא לחתונה מפני שאינו מרגיש כ"כ קרוב להזמין וגם כשראובן הזמין לא היה ברור לו שהוא יבוא, רק שאם באים אצלו ע"כ גם עליו להשיב ללכת משום הכרת הטוב, וכיון שלא בא לא בא, א"כ אין לראובן שום טינא על חברו, ע"כ אין בזה איסור נקימה או נטייה, רק דמוכר בזה ההיכר ביניהם ואינו מתרעם עליו כלל. ובלבו אין שום טענות, לכן אין בזה איסור כלל.

אכן בודאי יש לבחון היטב חדרי כליות ולב מהי הסיבה האמיתית להעדרות מהשמחה.

נקימה לתועלת

ידועים ד' הג"ר אלחנן וסרמן ז"ל בקובץ הערות (סי' ע' סוסק"א), שבמצוות שבין אדם לחברו, אין איסור כאשר עובר עליהם לתועלת הנפגע

מצות ניחום אבלים

הרה"ח ר' שמשון והרה"ח ר' דוד אליעזר אבעלעס שיחיו ואחיותיהם - אהרה"ח ר' בנימין בונם בארד ואהרה"ח ר' ישראל משה גרינפעלד שליט"א

יושבים שבעה על פטירת אמם
אהה"ח אשת הרה"ח המפו'
ר' משה אבעלעס ע"ה

46 st. kildas Rd.

גלביע ט' אייר

יושבים עד יום שלישי הבעל"ט בבוקר
טלפון 0044208-800-5172

ויה"ר שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולינו

מצות ניחום אבלים

הרה"ג ר' מרדכי ישכר ור' משה אליקים בריעה ראנד שליט"א

יושבים שבעה על פטירת אביהם
הגה"ח המפואר ר' ישראל ז"ל

מפארי וחשובי אנ"ש
ברחוב הרב שך 20 בני ברק

גלביע י' אייר

יושבים עד יום רביעי הבעל"ט בבוקר

טלפון 03-619-6672

ויה"ר שלא ישמע עוד

שוד ושבר בגבולינו

נדבת
הרה"ח ר' צבי פוטר הי"ו
בני ברק

לרגל חולדת הבת שתחי'
יזכה לגדלה לתורה ולחופה
ולמעשים טובים וירווה ממנה
ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה
מתוך ברי"ג ונהורא מעליא

נדבת
הרה"ג ר' אהרן דוד
ליפשיץ שליט"א
ירושלים

לרגל שמחת אירוסים בתו
הכלה שתחי' עב"ג החתן המו"מ
בתו"ש ישראל שטערנליכט נ'
יה"ד שיהא קשר של קיימא ובנין
עדי עד וירווה ממנו ומכל יוצ"ח
רוב תענוג ונחת דקדושה מתוך
בריות גופא ונהורא מעליא

נדבת
הרה"ג ר' יצחק אייזיק
שטערנליכט שליט"א
בני ברק

לרגל שמחת אירוסים בנו
החתן המו"מ בתו"ש ישראל נ'
עב"ג הכלה שתחי'
יה"ד שיהא קשר של קיימא ובנין
עדי עד וירווה ממנו ומכל יוצ"ח
רוב תענוג ונחת דקדושה מתוך
בריות גופא ונהורא מעליא

חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים

ועד החברות - דינענ שליחים צו מרבה זיין תורה מיט יראת שמים

מס' קופה 03.7630585

י"ד - י"ח אייר
מבית די עתיד פון
אונזערע קינדער

קומם קהל עדתינו

ת"ל אנו זוכים לשמש כשליחים נאמנים, שליחי הקודש ושליחי קהלא קדישא, ליטול על כתפנינו את עול חבורות הבחורים, לדאוג להם בכל עת ועונה לכל הצטרבותיהם ברוחניות ובגשמיות, לגדל דור ישר בנים נאמנים לעבודתו ית"ש.

מאז הקמת 'ועד החבורות' ועד עתה, זכינו בעזרת ה' להרחיב את פעילותנו לכדי מפעל כביר, הפועלת בכלל המישורים להצלחת בחורי החמד, בשכל העת נשואות עיני הועד וראשי החבורות להרחיב את הפעילות, ולמשוך את בחורי החמד באמרי נעים ועבודות אהבה.

אין מן הצורך להכביר במילים אודות העלויות וההוצאות המסתכמות בהן רב, ודמים מרובים תרתי משמע מושקעים כל עת לטובת הבחורים, כאשר אין שום בסיס קבוע לתמוך בפעילות מפעל כביר זה. ע"כ יצאנו בימים אלה

במעגבית דחופה משורר נועם הנשמות

להעמיד בסיס איתן לפעילות ועד החבורות, וכדי שנוכל להרחיב ולהוסיף פעלים למען בניכם וצאצאיכם,

ובזאת נפנה למשלחינו הנאמנים - קהלא קדישא, אשר עתיד קהילתנו הק' ועתיד צאצאינו לגד עיניהם, אנא שאו את נרכת ליבכם, ועמדו לימיננו בעין יפה, לתמוך בקיום הבטחת הקודש 'בעלזא' וועט זיין א וינקל פאר תורה און יראת שמים ביז משיח וועט קומען.

וזכות רבוה"ק תעמוד לימינכם באלף המגן להתברך בכל מילי דמיטב, ולהושיע בדבר ישועה ורחמים, לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, הצועדים בדרך הסלולה לנו מרבוה"ק, עדי נוכח לכיאת גוא"צ במהרה בימינו אבי"ר

כ"צ סליחבס האלמנים

ועד החבורות

מס' קופה
5631

נדרים
פלוס 03.7630585

י"ד - י"ח אייר
מ'בויט די עתיד פון
אונזערע קינדער